

ΚΩΝΣΤ. Δ. ΝΤΙΝΑ

ΤΟ ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

(ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΟΥ Κ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ»)

ΤΟ ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Ἡ Σαμαρίνα, κομόπολη τοῦ νομοῦ Γρεβενῶν, βρίσκεται πενήντα χιλιόμετρα περίπου δυτικά τῆς ὁμώνυμης πρωτεύουσας τοῦ νομοῦ. Χτισμένη στους πρόποδες τοῦ Σμόλικα καὶ σὲ ὑψόμετρο 1.650 μέτρων δὲν ἔχει μόνιμο πληθυσμὸ ἐξαιτίας τοῦ κλίματός της. Τὸ ἴδιο συνέβαινε καὶ παλιότερα, μόνο πὺ τότε—πρὶν τριάντα-σαράντα χρόνια — ἀρκετὲς οἰκογένειες περνοῦσαν καὶ τὸ χειμῶνα τους στὸ χωριό.

Βασικὴ ἀπασχόληση τῶν κατοίκων ἦταν καὶ εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Ἀπὸ τὸ Μάιο ὡς τὸν Ὀκτώβριο οἱ κτηνοτρόφοι ἀνεβαίνουν μὲ τὰ κοπάδια τους στὸ χωριό, ἐνῶ τὸ χειμῶνα κατεβαίνουν στὴ Θεσσαλία καὶ τὰ πεδινὰ τῆς Μακεδονίας. Παράλληλα ὁμως μὲ τὴν κτηνοτροφία, οἱ Σαμαριναῖοι ἀσχολήθηκαν μὲ ἀρκετὴ μάλιστα ἐπιτυχία καὶ μὲ τὸ ἐμπόριο. Οἱ ἔμποροι ὀργανωμένοι σὲ караβάνια πὺ συχνὰ ἔφταναν τὰ 100-200 ζῶα, ταξίδευαν σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς χώρες τῆς κεντρικῆς καὶ ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα πὺ ἀσκούσαν οἱ Σαμαριναῖοι διαφωτιστικὴ εἶναι ἡ πληροφορία τοῦ Χρ. Ἐνισλείδη¹ ὅτι «οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρίνης ἐφημίζοντο παλαιότερον διὰ τὴν ἐπιτηδειότητά των εἰς τὴν κατασκευὴν μαχαιρῶν. Ἦσαν ἀριστοὶ μαχαιροποιοί. Περίφημα ἦσαν τὰ γιαταγάνια τῆς Σαμαρίνης».

Τὸ χωριό, ὅπως ἐμφανίζεται σήμερα, προέρχεται ἀπὸ συνοικισμό 3-4 χωριῶν πὺ βρίσκονταν περιφερικὰ τοῦ σημερινοῦ. Σὲ χάρτη τοῦ 1560 ἀναφέρεται σὰν Santa Marina de Praetoria². Οἱ A. J. B. Wace καὶ M. S. Thompson³ δίνουν τὴν πληροφορία, πὺ τὴ βασιζέουν στὴν προφορικὴ τοπικὴ παράδοση, ὅτι τὸ χωριό χτίστηκε τὸ 15 ἢ 16 αἶωνα. Οἱ περιηγητὲς Leake καὶ Rouqueville ἀναφέρουν ὅτι τὸ 18 αἶ. ἡ Σαμαρίνα ἄκμαζε καὶ εἶχαν χτιστεῖ οἱ ἐκκλησίες της.

Ἐχθρικὲς ἐπαφὲς μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς εἶχαν οἱ Σαμαριναῖοι ἤδη ἀπὸ τὸ

1. Χρ. Ἐνισλείδη, Ἡ Πίνδος καὶ τὰ χωρία της Σπήλαιον-Γρεβενά-Σαμαρίνα, Ἀθήναι 1951, σ. 93.

2. Γιὰ περισσότερες πληροφορίες βλ. Θ. Κ. Σαράντη, Ἡ Δυτικὴ Μακεδονία εἰς τοὺς χάρτας ἀπὸ τοῦ ΙΕ'-ΙΗ' αἰῶνος («Ἡμερολόγιον Δυτικῆς Μακεδονίας»), Κοζάνη 1961, 11, σ. 29).

3. A. J. B. Wace - M. S. Thompson, The Nomads of the Balkans, London 1914, σ. 144 κ.έ.

18-19 αί.: τότε ἀναδείχτηκε ἥρωας ὁ Γιανί al Preftu (Γιάννης Πρίφτης) «ὁ Γιάννης τοῦ παπᾶ». Τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνοπαῦ καὶ παρόλο ποὺ αὐτὸς τοὺς φερόταν ἀρκετὰ καλὰ, οἱ Σαμαριναῖοι σὲ κάθε εὐκαιρία ξεσηκωνόταν γιὰ νὰ ἀποχτήσουν τὴν ἐλευθερία τους καὶ ἐπαιρναν μέρος σὲ ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τῆς περιοχῆς τους.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Μοσχόπολης ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ Σαμαριναῖοι (γύρω στὶς 15.000 ψυχὲς τότε) ἄρχισαν νὰ μεταναστεύουν. Ἔτσι πολλοὶ ἐγκαταστάθηκαν στὴ Σιάτιστα: ἄλλοι — 150-200 οἰκογένειες — στὴ Νάουσα, ὅπου καὶ ξέχασαν τὴ γλῶσσα τους. Μερικοὶ κατευθύνθηκαν πρὸς τὴν Κατερίνη καὶ τὰ Πιέρια, ὅπου ἀναμείχθηκαν μὲ τοὺς ἐκεῖ Ἀβδελιῶτες καὶ Περιβολιῶτες. Παρόλα αὐτὰ τὸ 1877 τὸ χωριὸ ἔχει 200 σπίτια καὶ τὰ γιδοπρόβατά του ξεπερνοῦν τὶς 80.000.

Γειτονικὰ πρὸς τὴ Σαμαρίνα χωριὰ εἶναι ἡ Σμίξη (Zmíxe), οἱ Φιλίππαιοι (Fílkli), καὶ τὸ Δοτσικὸ (Dúska) τοῦ νομοῦ Γρεβενῶν, ὁ Πεντάλοφος (Žuráne), ὁ Βυθὸς (Dol) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, τὸ Ἑπταχώρι (Brúbisca) καὶ ἡ Ζούζουλη (Žúzule) τοῦ νομοῦ Καστοριᾶς, τὸ Δίστρατο (Briáza), τὰ Ἄρματα (Armata), ἡ Ἁγία Παρασκευὴ Κονίτσης (Kirásuna) καὶ ἡ Φούρκα (Fúrka) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων (βλ. χάρτη 1 καὶ 2).

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ Σαμαρίνα γνωρίζει καινούργια ἀνθησιὴ καθὼς χτίζονται συνεχῶς καινούργια σπίτια καὶ ἀναπτύσσεται τουριστικὰ. Σ' αὐτὸ συμβάλλουν καὶ οἱ σύλλογοι Σαμαριναίων ὅλης τῆς χώρας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ συλλογὴ καὶ μελέτη τῶν τοπωνυμίων τῆς Σαμαρίνας παρουσιάζει ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ γιὰ τὴν ἰδιομορφία ὡς πρὸς τὴν προέλευση καὶ τὸ σχηματισμὸ τους καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη γιὰ τὸ ποικιλόμορφο γλωσσικὸ ὕλικὸ ποὺ προσφέρουν.

Τὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ αὐτῆς τῆς ἐργασίας συγκεντρώθηκε μετὰ ἀπὸ προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ γέρους κατὰ προτίμησιν Σαμαριναίους καὶ κυρίως κτηνοτρόφους. Οἱ κυριότεροι πληροφορητὲς, τοὺς ὁποίους καὶ ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω, ἦταν οἱ Ἰωάννης Πάσχος, κτηνοτρόφος, Δημήτριος Ντίνας, ἀγωγιάτης, Δημήτριος Μόκας, ξυλουργός, κ.ἄ.

Ἐκτὸς μιὰς πρώτης θεώρησης φαίνεται ὅτι τὰ παρακάτω τοπωνύμια συντάσσονται μὲ μιὰ ἀπὸ τὶς προθέσεις Ia «σὲ εἰς»¹ ἢ tu «σέ, μέσα σέ»². Σὲ σύνολο 280 τοπωνυμίων τὰ 253 συντάσσονται μὲ τὴν πρόθεσιν Ia, ἐνῶ μόνο 24 μὲ τὴν πρόθεσιν tu. Ἐκτὸς τῆς συγκριτικῆς ἐξέτασιν τῶν δυὸ αὐτῶν ὁμάδων το-

1. T a c h e P a p a h a d z i, Dicționarul dialectului aromân, București², 1974: La Ilac-ad (Γιὰ τὸ Ilac βλ. Ἐρρ. Σκᾶσση, Ἱστορικὴ Γραμματικὴ τῆς Λατινικῆς Γλώσσης, Ἀθῆναι 1969, σ. 188. Γιὰ τὸ ad ὁ.π., σ. 364).

2. T. P a p a h a d z i, ὁ.π. :tut(γυζ)lat. intro, βλ. καὶ Ἐρρ. Σκᾶσση, ὁ.π., σ. 370.

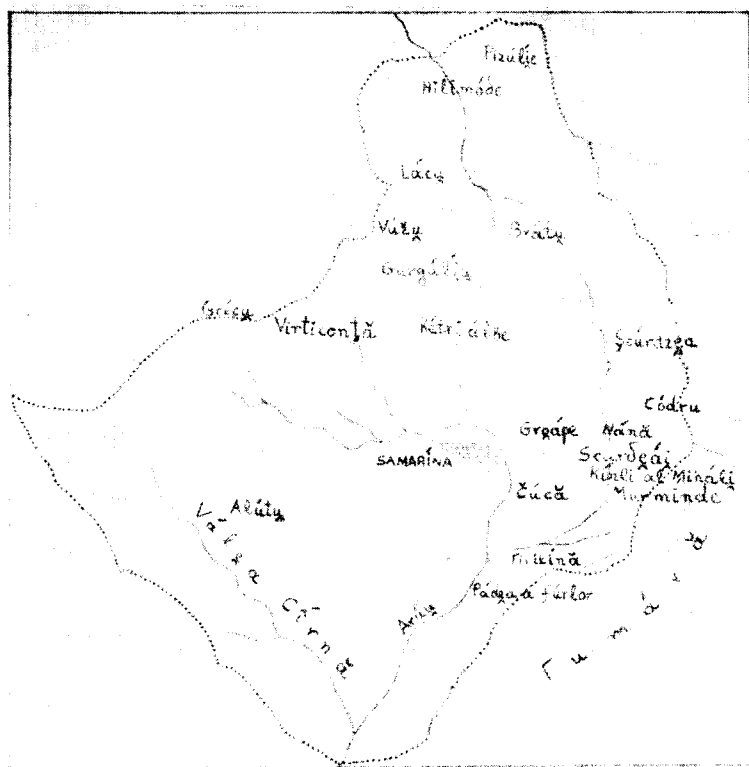
πωνυμίων γίνεται φανερό ὅτι τὰ τοπωνύμια ποὺ συντάσσονται μὲ τὴν πρόθεση *la*, δηλώνουν στὴν πλειονότητά τους μιὰ τοποθεσία ἀνοιχτὴ ὅσο ἀφορᾷ τὴ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους ἢ μεγάλη σχετικά σὲ ἔκταση: π.χ. *la Kā-rāúlea al Kundudimu* «στὸ καραούλι τοῦ Κοντοδήμου», *la Pádea a Fúrlor* «στὴν πεδιάδα τῶν κλεφτῶν». Ἀντίθετα αὐτὰ ποὺ συντάσσονται μὲ τὴν πρό-

Χάρτης 1. Βλαχόφωνες περιοχὲς τῆς Δ. Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας

θεση *tu*, δηλώνουν εἴτε τοποθεσία κλειστὴ, π.χ. *tu Gúne* «στὶς τρύπες», *tu Groápe* «στὶς γούρνες», *tu Filikie* «στὴ φυλακὴ», εἴτε τοποθεσία μικρὴ σὲ ἔκταση ἢ ἀκόμα συγκεκριμένο σημεῖο μέσα σὲ μιὰ εὐρύτερη τοποθεσία: π.χ. *tu Báltā* «στὴ μάρα», *tu Galbádzā* «στὴν εὐλογία», *tu Skutiidea di la Kínli al Miháli* «στὸ σκοτάδι τῶν πύκων τοῦ Μιχάλη». Ἐνα ἀξιοπεριεργό φαινόμενο παρατηρεῖται στὴ χρῆση τῶν προθέσεων *tu* καὶ *la* μὲ τὰ τοπωνύμια *Gúnā* «τρύπα» καὶ *Groárá* «γούρνα». Ὄταν οἱ λέξεις αὐτὲς βρίσκονται στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ, συντάσσονται μὲ τὴν πρόθεση *la*: *la Groápa ku Štrigóni* «στὴ γούρνα μὲ τοὺς ἐλεβόρους καὶ *la Gúna a Lúrlui* «στὴν τρύπα τοῦ λύκου». Ὄταν ὁμως βρίσκονται στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ, συντάσσονται

μέ την πρόθεση tu: tu Γροάρε «στις γούρνες», tu Γροάpile di la Láku «στις γούρνες τοῦ λάκου» καὶ tu Γύνιλε di Škúrdžea «στις τρύπες τῆς Škúrdžea». Τέλος τρία τοπωνύμια δὲν συντάσσονται μὲ καμιὰ πρόθεση ἀλλὰ ἀναφέρονται ἀπόλυτα. Αὐτὰ εἶναι: τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ, Samarína, τὸ ὄνομα τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ Hilimóde (βλ. λ.) καὶ τὸ τοπωνύμιο Škurdžea. Τὸ τοπω-

Χάρτης 2. Λεπτομέρεια τοῦ χάρτη 1 σὲ μεγέθυνση

νόμιο αὐτὸ παρουσιάζει καὶ ἄλλες ιδιοτυπίες πού τις ἀναφέρουμε παρακάτω. Οἱ ιδιοτυπίες αὐτὲς πού στὸ σύνολό τους ταυτίζονται μὲ τὴ συμπεριφορὰ τῶν ὀνομάτων τῶν δύο ἄλλων χωριῶν, ἐπιτρέπουν τὴν ὑπόθεση ὅτι τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας αὐτῆς εἶναι τὸ ὄνομα ἑνὸς ἀπὸ τὰ χωριά πού συνοικίστηκαν γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ, ἂν συνδιαστεί καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖ τοποθετεῖται ἓνα ἀπὸ τὰ χωριά αὐτά.

Οἱ λέξεις πού συνθέτουν τὰ τοπωνύμια ὡς πρὸς τὴν προέλευσή τους εἶναι: λατινικὲς 58 (35%), ἑλληνικὲς 45 (27,5%), τουρκικὲς 19 (11,5%), σλαβικὲς 7 (4%), ἀλβανικὲς 5 (3,5%), καὶ βουλγαρικὲς 2 (1,5%), ἐνῶ ἀγνοοῦ-

με τὴν προέλευση 27 (17,5%) λέξεων. Τὰ παραπάνω ποσοστὰ δείχνουν ὅτι οἱ σχέσεις τῶν Σαμαριναίων ἦταν πιὸ στενές με τὸν ἑλληνοφώνο παρὰ με τοὺς ἄλλους γειτονικοὺς πληθυσμούς. Οἱ περισσότερες ἐξάλλου τουρκικὲς λέξεις πέρασαν στὰ βλάχικα μέσω τῆς ἑλληνικῆς, ὅπως δείχνει ἡ γλωσσικὴ τους μορφή: π.χ. *Dirvéne* <ντερβένι, ὅπως *Skutide* <σκοτάδι, γιατί τὰ οὐδέτερα ἑλληνικά οὐσιαστικά σὲ -ι μᾶς δίνουν βλάχικα οὐσιαστικά σὲ -ε (βλ. καὶ παρακάτω).

Σχετικὰ με τὴ χρήση τοῦ ἄρθρου στὰ τοπωνύμια, παρατηροῦμε τὰ ἐξῆς: Τὰ ἀπλὰ τοπωνύμια (βλ. παρακάτω σχετικὴ διάκριση σὲ ἀπλὰ καὶ σύνθετα τοπωνύμια) δὲν παίρνουν ἄρθρο: π.χ. *la Ćirézu* «στὴν κερασιά», *tu Gúve* «στὶς τρύπες». Ἀντίθετα τὰ σύνθετα ἐμφανίζονται πάντα με ἄρθρο στὸ πρῶτο τους μέρος: π.χ. *la Ćirézlo al Thóma* «στὴν κερασιά τοῦ Θώμα», *tu Gúvile dit Mučeli* «στὶς τρύπες τῆς λούτσας». Ἐξαίρεση καὶ ἐδῶ ἀποτελεῖ τὸ τοπωνύμιο *Škúrdžea*, τὸ ὁποῖο ἐμφανίζεται πάντα με ἄρθρο καὶ χωρὶς πρόθεση, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ, *Samarína*.

Ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στοιχείων ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται, μποροῦμε νὰ διακρίνοῦμε τὰ τοπωνύμια σὲ ἀπλὰ καὶ σύνθετα¹. Τὰ ἀπλὰ ἀποτελοῦνται μόνο ἀπὸ τὴν πρόθεση (*la* ἢ *tu*) καὶ τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας, π.χ. *la Dirvéne* «στὸ δερβένι», *tu Gúve* «στὶς τρύπες».

Στὰ σύνθετα διακρίνοῦμε τριμερῆ δομὴ: Στὸ πρῶτο μέρος συναντοῦμε ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

α) ἀριθμητικὸ (*dáua*, *tréi*) π.χ. *la Doále Kétrí* «στὶς δυὸ πέτρες», *la Tréile Sinurómate* «στὰ τρία σύνορα».

β) διαμόρφωση ἐδάφους (*ápa*, *aúmbra*, *báltá*, *čógu*, *čúmá*, *groápá*, *gurgúliu*, *gúná*, *kängeále*, *keátrá*, *láku*, *límne*, *lóku*, *mučeli*, *putámie*, *skutide*, *túmba*, *žárá*, *vále*, *varkó*) π.χ. *la Gúva a Lúplui* «στὴν τρύπα τοῦ λύκου», *la Kängeálile di la Gréklo* «στὰ καγκέλια τοῦ Γκρέκου» (Ἑλληνα).

1.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

ΑΠΛΑ

ΣΥΝΘΕΤΑ

πρόθεση+τοπωνύμιο

πρόθεση+α) ἀριθμητικὸ

β) διαμόρφωση

ἐδάφους

γ) ἀνθρώπινο κα-

τασκεύασμα ἢ

ιδιόκτητος χῶρος

δ) πρόσωπο

ε) ζῶο ἢ φυτὸ

+α) κτητικὸ μόριο +α) κύριο ὄνομα

β) πρόθεση

ἢ ἐπώνυμο

γ) δεικτικὴ

β) τοπωνύμιο

ἀναφορᾶς

γ) ἐπίθετο ἢ

παθητικὴ

μετοχὴ

δ) ζῶο ἢ φυτὸ

γ) ἀνθρώπινο κατασκευάσμα ἢ ιδιόκτητος χῶρος (ágiri, alóne, amiridzu, číire, drištéli, fintí'na, háire, ikoāna, káliva, kášeáre, kúlā, lanārā, limére, másu, mnímā, moárā, páde, prióne, púnge, sóputu, šuputíku), π.χ. la Púngea, al Vurlugiáni «στή γέφυρα τοῦ Τρελογιάννη», l' Alónea al Náki al Pála «στό ἄλῶνι τοῦ Νάκη Πάλα».

δ) πρόσωπο (Arbinéši, moaše, řal-Vasili), π.χ. la Moaše al Giákā «στή γριά τοῦ Γιάκα», l' Arbinéši di la Pádea a Fúrlor «στοὺς Ἀρβανίτες τῆς πεδιάδας τῶν κλεφτῶν».

ε) ζῶο ἢ φυτὸ (čiréšu, džuneápine, fágu, kāpsálā, kínu, kúřuri, lúpu, nuku, prúnu, sfindánu), π.χ. la Čiréřlo al Thóma «στήν κερασιά τοῦ Θώμα», la Sfindánlo di la Brátu «στό σφεντάμι στό ἔλατο».

Τὸ δεύτερο μέρος χρησιμεύει στή σύνδεση τῶν δυὸ ἄλλων μερῶν καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

α) κτητικὸ μόριο (a (l), ali «τοῦ, τῆς») π.χ. la Keátra a řárlui «στήν πέτρα τοῦ τράγου», la Kúla al Hadžibira «στὸν πύργο τοῦ Χατζημπύρου», la Číirea ali Mále «στό τσαῖρι τῆς Mále».

β) πρόθεση (di (t), di la, la «ἀπὸ, ἀπό, σέ»), π.χ. la Kášeárea di Škúrdžea «στό τυροκομεῖο τῆς Škúrdžea», l' Arbinéřli diť Amiré «στοὺς Ἀρβανίτες ἀπ' τῆ βοσκῆ», tu Groápile di la Láku «στὶς γούρνες στό λάκο», la Šóputlo la Gudrumiřā «στή βρύση στή Gudrumiřā».

γ) δεικτικὴ ἀντωνυμία (ařelu (ařeo), ařea «αὐτός, αὐτή» (λατ. ecce* illus), π.χ. la Gurgúilo ařelu Áblo «στήν ἄσπρη στρογγυλὴ πέτρα», la Fáglo ařeo Gróslo «στή χοντρή ὀξυά», la Pádea ařea mřáta «στήν ὁμορφὴ πεδιάδα». Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι καὶ τὸ δεύτερο μέρος εἶναι ἕναρθρο.

Τὸ τρίτο μέρος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

α) κύριο ὄνομα ἢ ἐπώνυμο π.χ. la Mníma al Nikulí «στό μνημα τοῦ Νικολῆ», la Káliva al Kulúřiu al Hróna «στήν καλύβα τοῦ Νίκου Χρόνα».

β) τοπωνύμιο ἀναφορᾶς (βλ. πιὸ κάτω) π.χ. la Keátra aspártā di la Čiúkā «στή χαλασμένη πέτρα τῆς Čiúka», la Kāngeálile di la Gréklo «στά καγκέλια στό Γκρέκο (Ἑλληνα)». Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς καὶ τὸ πρῶτο μέρος μπορεῖ νὰ εἶναι περιφραστικό: π.χ. la Keátra Mbrosťā di la Gréklo «στήν ὄρθια πέτρα στό Γρέκο (Ἑλληνα)».

γ) ἐπίθετο ἢ παθητικὴ μετοχὴ (álbu, aróře, groása, kírna, láiu, lárǵā, mbroásta, mřáta, neágāre, sfírličiú, spindzurátā, trāřtu, vākfeáskā, vínitu), π.χ. la pádea ařea mřáta «στήν ὁμορφὴ πεδιάδα», la lókllo ařeo trāřtlo «στὸν τραβηγμένο τόπο».

δ) ζῶο ἢ φυτὸ (káli, lúpu, řápu, brátu, nánā, skíni, řtrigóni, núžu), π.χ. la máslo di la nánā «στό γρέκι τῆς νάνας», la pádea a káilor «στήν πεδιάδα τῶν ἀλόγων».

Ὁ ρόλος μερικῶν τοπωνυμίων δὲν περιορίζεται μόνο στή δήλωσι τοῦ

ὀνόματος μιᾶς τοποθεσίας. Τὰ τοπωνύμια αὐτά, εἴτε ἐπειδὴ δηλώνουν τοποθεσίες μεγάλες σὲ ἔκταση (Gréku), εἴτε τοποθεσίες πού κατέχουν κεντρικὴ θέση σὲ μιὰ εὐρύτερη περιοχή (škúrdžea), λειτουργοῦν σὰν «τοπωνύμια ἀναφορᾶς». Τοπωνύμια δηλ. πού τὰ συναντοῦμε περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορὰ (gúne, kãšeáre, kétrí, šóputu) γιὰ νὰ διακριθοῦν ἀπὸ τὰ ὁμώνυμά τους, προσδιορίζονται ἀπὸ ἄλλα πού καὶ μοναδικὰ εἶναι καὶ ταυτόχρονα γνωστὰ στὸν πολὺ κόσμο. Τὰ σημαντικότερα ἀπὸ τὰ «τοπωνύμια ἀναφορᾶς» εἶναι: Gréku (kãšeáre, kãngeále, keátrã mbroástã, limére, šóputu), Škúrdžea (gúne, kãšeáre, kétrí álbe, túmba), Girikinã (kãpsalã, kýturi, láku), Láku (groáre, limére, límne), Amiré (arbinési, mučéli), Čiúkã (Keátrã, keátrã aspártã), Vúžu (báltã, kãšeáre). Τὰ τοπωνύμια πού βρίσκονται στὶς παρενθέσεις προσδιορίζονται ἀπὸ αὐτὰ πού βρίσκονται ἔξω ἀπὸ αὐτὲς καὶ πού τὰ ὀνομάσαμε «τοπωνύμια ἀναφορᾶς». Ἰδιοτυπία παρουσιάζει τὸ τοπωνύμιο laku, τὸ ὁποῖο συναντιέται σὰν τοπωνύμιο ἀναφορᾶς, σὰν ἀπλὸ τοπωνύμιο, σὰν σύνθετο τοπωνύμιο καὶ σὰν τοπωνύμιο προσδιοριζόμενο ἀπὸ ἄλλο τοπωνύμιο ἀναφορᾶς (βλ. παραπάνω, καθὼς καὶ στὸ λῆμα láku).

Στὰ τοπωνύμια ἀναφορᾶς δὲ συγκαταλέγεται τὸ ὄνομα τοῦ παλιοῦ χωριοῦ Hilimóde (βλ. λ.), ἂν καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ τοπωνύμια βρίσκονται στὸ χῶρο πού καταλάμβανε τὸ παλιὸ αὐτὸ χωριό. Τὸ Hilimóde σήμερα χρησιμοποιεῖται μόνον σὰν ἀπλὸ τοπωνύμιο. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα δυὸ τοπωνύμια ἴδια καὶ στὰ δυὸ χωριά, νὰ συγχέονται σήμερα καθὼς δὲν διευκρινίζονται ἀπὸ κανένα τοπωνύμιο ἀναφορᾶς. Ἔτσι ἔχουμε δυὸ φορὲς τοπωνύμια la Núku «στὴν καρυδιά», I' αγίου Θανάσι «στὸν ἅγιον Ἀθανάσιο». Τὸ ἁγιώνυμο ἀποτελεῖ ἓνα ἀκόμα στοιχεῖο γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ χωριοῦ Hilimóde, γιατί δυὸ ναοὶ πρὸς τιμὴ τοῦ ἴδιου ἀγίου δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν μέσα στὸ ἴδιο χωριό. Τέλος ὅσο ἀφορᾶ τὶς μορφολογικὲς ἀλλαγὲς πού ἔχουν ὑποστῆ οἱ λατινικὲς καὶ οἱ ἑλληνικὲς λέξεις περνώντας στὰ βλάχικα παρατηροῦμε τὰ ἀκόλουθα:

α) Οἱ λατινικὲς λέξεις, πού παίρνουν μέρος στὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων¹, διαφοροποιήθηκαν μορφολογικὰ ὡς ἑξῆς:

1. Γιὰ τὴν καλύτερη ἀνάγνωση τῶν τοπωνυμίων παραθέτουμε ἑδῶ μερικὰ βοηθητικὰ στοιχεῖα. Ὅλα τὰ γράμματα ἔχουν τὴ φωνητικὴ ἀξία τοῦ λατινικοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου· χρησιμοποιοῦνται ἀκόμα τὰ παρακάτω γραφήματα:

ã: μισόκλειστο, κεντρικὸ, φθόγγος μεταξὺ e καὶ o, πρβλ. γαλλ. que.

í: κλειστὸ κεντρικὸ, φθόγγος μεταξὺ i καὶ u, πρβλ. τουρκ. kiz.

č: προστριβόμενο προουρανικὸ, πρβλ. ἰταλ. cioccolato.

š,z: ἀντίστοιχα παχιά τῶν συριστικῶν s,z.

¡:ts, πρβλ. τσαλακῶνω.

*Ὅπου συναντιῶνται στὴ συμμορφωρὰ δυὸ ἢ περισσότερα φωνήεντα, ἡ χασμωδία θεραπεύεται μὲ τὴ συμμορφωρὰ.

- 1) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -us> -u, -e: rīvus>αρίυ, juniperus>džuneápine.
- 2) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -ø, -is: fur>fúru.
- 3) θηλυκά ὀνόματα σὲ -a> -ǎ, -e: umbra>aúmbřǎ, rosea>arióše.
- 4) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ies, iei> -u (ἄρσ.): merīdies>amirídzu.
- 5) θηλυκά ὀνόματα σὲ -is, αἰτ. -em> -e: callis, αἰτ. callem>kále.
- 6) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ø, -is> -e: crux>krúte.
- 7) θηλυκά ὀνόματα σὲ -io, -ionis> -iu (ἄρσ.): gurgulio>gurgúliu.
- 8) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -um> -u, -e: pinetum>kinétu, monumentum>

muřmínde (ἄρσ.)

β) οἱ ἑλληνικὲς ἐξάλλου λέξεις ποὺ παίρνουν μέρος στὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων, διαφοροποιήθηκαν μορφολογικὰ ὡς ἐξῆς:

- 1) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -ας> -ǎ': samarás>sāmǎřǎ'.
- 2) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -ος, -ός> -u, -ò: bathýlakos>vaθilaku, βυθός>viθó.
- 3) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ῆ> -u (ἄρσ.), -e: papadodórachē>paradógrahu, μέση>mése.
- 4) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ῆ> -íe: φυλακῆ>filikíe.
- 5) θηλυκά ὀνόματα σὲ -α> -ǎ: λέυκα>léfka.
- 6) θηλυκά ὀνόματα σὲ -ιά< -eáua, -íe: áσβεσταριά>azvistireáua, ποταμία>putamíe.
- 7) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -α> -ǎ: μνημα>mnímǎ.
- 8) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -ι> -e (θηλ.), -u: skotádi>skutíde, μοναστήρι> mānǎstíru.
- 9) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -ο> -u: φυλάκιο>filákíu.

Ágiri al Dáskalu (l' Ágiri —) = στὰ χωράφια τοῦ δασκάλου. Βρίσκεται στὰ σύνορα Ἐπταχωρίου καὶ τοῦ παλίου οἰκισμοῦ Hilimóde, βλ. λ.<λατ. ager-i, πρβ. ἑλλ. ἀγρός,

Agurplátanu (l' —) = στὸν ἀγριοπλάτανο. Πρβ. στὸν Μπλάτανου (Καλέντζι, Ἡπ)¹<ἀγριοπλάτανος.

Alóne al Náki al Pála (l' Alónea —) = στὸ ἄλωνι τοῦ Νάκη Πάλλα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., 166. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ ὑπῆρχε χωριό, ὅπου καλλιεργοῦσε τὰ κτήματά του ὁ ὄπλαρχηγὸς Νάκης Πάλλας. Πρβ. τοπωνύμια Ἐλωνάκι², στ' Ντρούγκα τ' ἄλωνι³, στ' Ἐλουνάκ⁴: <ἄλωνι. Τὸ ὄνομα

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Ἡπειρωτικῶν τοπωνυμίων, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 8(1933)104.

2. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Περὶ τῶν τοπωνυμίων τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἡπειρου, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 3(1928)331.

3. Γ. Ἀ ν α γ ν ω σ τ ο π ο ὐ λ ο υ, Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἡπειρωτικῶν τοπωνυμίων, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», Α'(1926)97.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. ΝΔ. Ἡπ., ὁ.π., σ. 331.

Náki<Γιαννάκης με ἀποκοπή.

Alítu (I' —) = στὸν πηλό. Μέρος με χῶμα πού γίνεται πηλός, τὸν ὅποιο χρησιμοποιοῦσαν οἱ Σαμαριναῖοι γιὰ νὰ κατασκευάζουν τοὺς φούρνους τους. Πρβ. καὶ τὸ ἑλλ. λούτος = ἐκλεκτὸν χῶμα... ('Αραβαντινός, 'Ηπειρωτικὸν Γλωσσάριον, 'Αθήναι 1909, 58). 'Απὸ α-προθετικὸ (βλ. Ν. Κατσάνη, 'Ελληνικὲς ἐπιδράσεις στὰ Κουτσοβλάχικα, Θεσ/νίκη 1977, 2.1.1.1.1.) + λατ. lutum = χῶμα, βλ. καὶ Τ. Parahadzi, ὁ.π., καὶ Κ. Νικολαΐδη, 'Ετυμολογικὸν Λεξικὸν τῆς Κουτσοβλαχικῆς, 'Αθήναι 1909, στὶς ἑλλ. lutu, λούτου.

Amiré (I' —) = στὴ βοσκή. Κοινοτικὸ μέρος ὅπου ἀπαγορευόταν ἡ βοσκὴ σ'ὄλη τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου. 'Εβοσκαν ἐκεῖ τὰ ζῶα τους οἱ ἀγωγιάτες πού ἔρχονταν γιὰ τὸ πανηγύρι τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς τὸ Δεκαπενταγούστο. Πρβ. Τοπωνύμια: Μικρὸς Μερᾶς, Μεγάλος Μερᾶς¹ <τουρκ. mer' a «pasture».

Amirídzu al Hámpsa (I' Amirídzo al Hámpsa) = στὸ στάλο τοῦ Χάμψα <λατ. meridiano-are = μεσημβριάζω, ἢ <λατ. meridies = μεσημβρία.

Anárafsu (I' —) = στὴν ἀνάπαυση. Μέρος κατάλληλο γιὰ γρέκι προβάτων. 'Άλλοῦ: «'Ανάπαμα, τόπος ἀναπαύσεως τῶν ὁδοιπόρων λόγῳ τῆς φύσεώς του»², «στ' 'Ανάπαμα, σταθμὸς ὁδοιπορούντων» (Μελισσουργοί, 'Ηπ.)³<ἀνάπαυση.

Ápā Spindzurátā (I' Ápa azeá Spindzuráta) = στὸ κρεμαστὸ νερό. Τοποθεσία με καταρράκτη πού τὸ ὕψος του ξεπερνάει τὰ σαράντα μέτρα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 45, καὶ Lupu Spindzuratu' aspindzuru <λατ. *expendiolare, ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., στὴ λέξη, ὁ Νικολαΐδης, ὁ.π. <λατ. expendulo. Πιθανότερη ἢ πρώτη ἐτυμολογία, γιὰ τὸ λατινικὸ δί δίνει στὰ βλάχικα dz, πρβ. dies>dzua: ápā <λατ. aqua —.

Arbinéši πληθ. (ὄν. ἐν. Arbinésu) (I' —) = στοὺς 'Αρβανίτες. 'Η τοποθεσία βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Δίστρατου, 'Αρμάτων, Σαμαρίνας: ἐκεῖ οἱ κλέφτες ἔπιασαν πενήντα 'Αρβανίτες καὶ τοὺς σκότωσαν: Arbinesu <λατ. Albanensis.

— di la Pádea a Fúrlor (I' Arbinéšli —) = στοὺς 'Αρβανίτες τῆς πεδιάδας τῶν κλεφτῶν. 'Επιασαν καὶ σκότωσαν ἐκεῖ οἱ κλέφτες μικρὸ ἀριθμὸ 'Αρβανιτῶν. Βλ. καὶ Páde a Fúrlor.

— dit Amiré (I' Arbinéšli —) = στοὺς 'Αρβανίτες ἀπὸ τὸν Amiré, βλ. λ. Τὸ τοπωνύμιο αὐτὸ ὀφείλει τὸ ὄνομά του σὲ παρόμοιο μετὸ παραπάνω περιστατικὸ.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, Τοπωνύμια Σελιοῦ Βεροίας, «Μακεδονικά» 13(1973)375.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. 'Ηπ., ὁ.π., σ. 328.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 119.

Arinā (I' —) = στήν ἄμμο. Μέρος ὅπου συγκεντρώνουν μεγάλη ποσότητα ἄμμου οἱ γύρω ρεματιές. Πρβ. Ἄρινα, τοποθεσία Διστράτου κατάφυτος ὄξυδων, Ἄρινα εἶναι ἡ κουτσοβλαχική λέξις σημαίνουσα ἄμμον¹. <λατ. arena = ἄμμος.

Arúu (I' —) = στὸ ποτάμι. Εἶναι ἕνας παραπόταμος τοῦ Ἄωου <α-προθετικό + λατ. rivus = ρύαξ.

Arμάke (I' —) = στὸ κλωνάρι. Τοποθεσία μὲ πολλά πεῦκα ἀνάμεσά τους ἕνα μὲ πολλά κλωνάρια ἀπὸ τὸ ὅποιο προέρχεται ἡ ὄνομασία. Βλ. Nikolaos Andriotis, Lexikon der Arhaismen in Neugriechischen Dialekten, Wien 1974, στή λ. λειμαξ.

Asprólef̄ti πληθ. (ὄν. ἐν. asprólef̄kā) (I' —) = στις ἄσπρες λεῦκες. Πρβ. τοπωνύμια: στ' Λεúκα², στ'ς Λεúκις (Ἄετοράχη Ἡπ.)³. <ἀσπρόλευκα.

Aúmbrā groásā (I' aúmbra ajeá groása) = στήν παχιά σκιά. Τοποθεσία μὲ μιὰ πολλή μεγάλη καὶ δασύφυλλη ὄξυά — aúmbra <α-προθετικό + λατ. umbra. Γιὰ τὸ groásā βλ. Grósi.

Azvistiréī πληθ. (ὄν. ἐν. azvistireáua) (I' —) = στις ἄσβεσταριές. Τὸ τοπωνύμιο αὐτὸ εἶναι γνωστὸ καὶ ἀλλοῦ: Ἄσβέστη⁴, Ἀζβισταργιές⁵, σ'ν Ἄσβέστη⁶, Ἄσβέστες (Κουκούλι Ζαγορίου)⁷. <ἀσβεσταριά, βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὄ.π., 2.1.116, 3.5.8.

Balí (Ia —) = τοῦ Μπαλῆ. Πρβ. καὶ Καραμπαλῆ⁸, ποταμὸς τῆς Θεσσαλίας <τουρκ.

Baltā (tu —) = στή μπάρα (τοῦ νεροῦ). Τὸ τοπωνύμιο τὸ συναντοῦμε: στοὺς Βάλτους⁹, στις Μπάλτες¹⁰, «νε Μπάλτζ, βαλτῶδες μέρος Πλικατίου καὶ Ἀρμάτων»¹¹, στ'ς Μπάλτις (Μελισσουργοὶ Ἡπ.)¹². Γιὰ τὴ λ. βλ. Τ. Ρα-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπωνυμικὸν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 9(1934)217.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἡπ., ὄ.π., σ. 325.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 100.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ Ἡπ., ὄ.π., σ. 326.

5. Γ. Τ. Κόλια, Τοπωνυμικὸν τοῦ δήμου Δωριέων Παρνασσίδος, «Ἀθηνᾶ» ΜΔ' (1933)113.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 137.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 106.

8. Βίκτωρος Δούσμανη, στρατηγοῦ, Στρατιωτικὴ Γεωγραφία τῆς Θεσσαλίας, «Θεσσαλικά Χρονικά» 4(1923)33.

9. Γ. Τ. Κόλια, ὄ.π., σ. 114.

10. Κ. Δ. Μέρτζιου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ξένων ἠπειρωτικῶν τοπωνυμίων, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 9(1934)196.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 12(1937) 241.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 125.

rahadzi, ὁ.π., στὴ λ. καὶ Ν. Ἀνδριώτη, Ἑτυμολογικὸ Λεξικὸ τῆς κοινῆς Νεοελληνικῆς, Θεσσαλονίκη² 1968, στὴ λ. βάλτος.

Báltă di la Vúžu: (tu Bálta di la Vúžlo) = στὴ μπάρα τῆς κουφοξυλιάς. Πρβ. καὶ Βούζι, στὰ Βούζια, ὁ Βούζος, στ' Βούζ', Βούζοι, στ' Βούζους, Βούζια καὶ Βούζος. Εἶναι τὸ γνωστὸ φυτὸ ἀκτέα, κοινῶς κουφοξυλιά, *Sambucus Ebulus* καὶ *Sambucus Nigra* (Heldreich Th., Τὰ δημῶδη ὀνόματα φυτῶν προσδιοριζόμενα ἐπιστημονικῶς, Ἀθῆναι 1910, 45, 54, Βλ. καὶ Τ. Παραhadzi, ὁ.π., στὴ λ. vúžu).

Bará'ndzi πληθ. (ὄν. ἐν. barángă) (la —) = στὰ παραπήγματα <παράγκα, βλ. καὶ Ν. Ἀνδριώτη, ὁ.π., στὴ λ.

Bă'ri πληθ. (ὄν. ἐν. bǎră) (la —) = στὶς μπάρες. Τοποθεσία μὲ πάρα πολ-
λὲς «μπάρες» νεροῦ. Πρβ. καὶ bară (bara «τέλμα», σλαβ.)¹, στ' Μπάρα², «μπάραις, μπάραις τὰ νερά», Ἀραβαντινοῦ, ὁ.π., σ. 63. Βλ. καὶ Ν. Ἀνδριώ-
τη, ὁ.π., στὴ λ.

Bíža (la —) = στοῦ Μπίζιου. Μέρος ὅπου ὑπάρχει βρύση στὸ ὄνομα τοῦ Μπίζιου.

Brátu (la —) = στὸ ἔλατο. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ ὑπάρχει ἓνα πάρα πολ-
λὺ ψηλὸ ἔλατο. Πρβ. καὶ brataloni (bratu + ἁλώνι) (Δόλος Πωγωνίου)³ <brad
<βράθου = εἶδος θάμνου μὲ κυπαρισσοειδῆ φύλλα, Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., στὴ
λ. Γιὰ τὴν ἑτυμολογία βλ. καὶ Τ. Παραhadzi, ὁ.π., στὴ λ.

Bubdzélu (la —);

Bugdánu (la —) = στὸν ὠραῖο, τὸν καλοφτιαγμένο. Μέρος ὅπου φυτρών-
ουν πολλὰ ἅγιομάραντα καὶ μελισσοβότανα. Πρβ. Βογδάnu «λόφος (Δρυ-
μάδες)⁴. Πρβ. καὶ τουρκ. Bughdan (Moldavie-Valachie), κάτοικος τῆς Μολ-
δαβίας, βλ. Τ. Παραhadzi, ὁ.π., στὴ λ.

Čiire alu Αγυργιάνι (la čiiirea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Ἀγορογιάννη. Πρβ.
τοπωνύμια: Tsiirea atsea Márea, Tsiirea atsea Níka⁵. <τουρκ. çayir «meadow».

— al babarámu (la čiiirea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Μπαμπαράμου. Βρί-
σκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ζούζουλης-Σαμαρίνας. Οἱ Wace-Thompson,
ὁ.π., σ. 146, ἀναφέρουν «Barbaramu».

— al Búžia (la čiiirea —) = στὸ ταῖρι τοῦ Μπούσια.

— al Dína (la čiiirea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Ντίνα.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 371.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937)
241.

3. Ἀθ. Χ. Παπαχάριση, Δευτέρα συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν Πωγωνίου,
«Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 1, σ. 816.

4. Ἀθ. Χ. Παπαχάριση, ὁ.π., «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 2, σ. 37

5. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 375.

Čiire al Dzima (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Τζήμα. Το Dzima σαν κυριώνυμο είναι αντίστοιχο του Δημήτρης.

— al fóle (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Φώλια.

— al Karatásiu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Καρατάσιου.

— al Kóranu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Κόπανου.

— ali Mále (la Čiirea —) = στο τσαϊρι της Male (;).

— al Manáka (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Μανάκα.

— al Málitu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Μαλίτσου.

— al Miha al Mátúsiu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Μιχάλη, του γιού του Ματθαίου. Το Mátúsiu σαν κυριώνυμο είναι αντίστοιχο του Ματθαίος.

Το Miha αντίστοιχο του Μιχάλης, βλ. και Kíni al Miháli.

— al Nákā (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Νάκα.

— al Páka (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Πάκα.

— al Plíti (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Πλίτση.

— al Tanáia (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Τανάγια.

— al Tašúli (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Τασούλη.

— al Ťindzilóni (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Τσιντζιλώνη· <Ťintí = πέντε + άλωνι.

Čonga (la —) = στου Τσιόγκα. Είχε εκεί το λημέρι του όμώνυμος κλέφτης.

Čirésiu (la —) = στην κερασιά. Πρβ. κερασιά, Κερασιές¹, λα Tschiresch ('Αετομηλίτσα)²· <λατ. cereseus.

— al Θóma (la Čiréslo —) = στην κερασιά του Θώμα.

Čoru dit Mése (tu Čórlo dit Mése) = στο πόδι που είναι στη μέση. 'Υπάρχει εκεί κοιλάδα που στο μέσο της έχει ένα ύψωμα που μοιάζει με πόδι. Πρβ. Τσιόρου (Δρυμάδες)³· čoru <λατ. retiolus, ύποκοριστικό του pes = πόδισκος, dit <di, tu <di tru, mese <μέση.

Čúkā (la —) = στην κορυφή (;). Βλ. και Wace-Thompson, ό.π., σ. 145. Πρβ. Τσούκα, κορυφή της Πίνδου, ύψόμετρο 2930, Νέα Τσούκα⁴, ό Τζούκας⁵, Τσακό-πετρώδης λόφος⁶, Τσούκα (Γραβιά), όνομα όξείας κορυφής βουνοϋ, στη Χίο κεφάλι, στη Θράκη λόφος, στην Κυνουρία έπιφανές βου-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. 'Ηπ., ό.π., σ. 325.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 1(1938) 185.

3. 'Αθ. Χ. Παπαχάριση, Δευτ. Συμβολή Τοπ. Πωγωνίου, «'Ηπειρωτική 'Εστία» 2, σ. 39.

4. Βίκτωρος Δούσμανη, ό.π., σ. 46.

5. Στεφ. Μέττη, Τοπωνυμικόν τής ποτε έπαρχίας Κουρέντων, «'Ηπειρωτική 'Εστία» 10(1961)147.

6. 'Ιω. Σαρρη, Τοπωνύμια τής 'Αττικής, «'Αθηνά» Μ'(1928)132.

νό, στὰ Καλάβρυτα, τῆ Γορτυνία, συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιον¹, Τσιούκα <ἰταλικὸ zucca κεφάλι², στὴν Τζιούκα, λόφος καὶ ἐπ' αὐτὸν δάσος (Δρυμάδες)³, σ' Ντζιούκα Νάλτα (λόφος) Κωστήτσι⁴, σ' Τζιούκα κορυφή (Μελισσοურγοὶ 'Ηπ.)⁵, στοῦ Τσιόκα. Λόφος. Ἐπώνυμον τοιοῦτον δὲν ὑπάρχει⁶, Τσοῦκα Νάλτα. Εἶναι ἡ ρουμανικὴ λέξις ciuca κορυφή καὶ inalt ὑψηλή⁷, σ' Ντζιούκα⁸. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., στὴ λ. Tsiuka κορυφή λόφου <ἀλβ. Tsiuke, σερβικὰ zuca = ἐξέχουσα ἄκρα ὄρους. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. cukë, βουλγ. cuka, ἑλλ. ζούκα>.

Čúmã agose (la Čúma ἀγέα Αγόζεα) = στὴν κόκκινη τούφα. Εἶναι ἓνα καραούλι ποῦ ἡ κορυφή του ἔχει κόκκινο χῶμα. Πρβ. Τσοῦμα ἄλτα (1023μ.) βουνὸ τῆς Θεσσαλίας⁹, τσ' Δυὸ Τσιοῦμις (τσιούμα-ράχη)¹⁰, στ'ν ὁμορφ' Τζιούμα (Βρυσούλα Πρεβέζης)¹¹, Τζούμα¹², σ' Ντζούμα τ' Γιρουγιάννη (λοφίσκος), λέγεται καὶ Τζουμι (Κωστήτσι 'Ηπ.)¹³, σ' Τζιούμα, ἡ ὑψηλὴ ράχη τῆς Χώσεψης (Χώσεψη 'Ηπ.)¹⁴, σ' Τζιούμα, βουνὸν Κερασόβου ὁμοιάζον πρὸς δοχεῖον (ὀνομαζόμενον τζιούμα) ἀνεστραμμένον¹⁵ <λατ. cyma = κύμα, ἢ ἑλλ. κύμα. Αγόζυ <λατ. roseus — Βλ. καὶ Ν. Κατσάνης, ὁ.π., 2.1.6., Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 188.

Dilihméti (la —) = στὸν Τρελλοαχμέτ <τουρκ. deli «mad, crazy» + Ahmet, τουρκικὸ κυριώνυμο.

Dirnéne (la —) = στὸ δερβέني. Ὑπῆρχε κάποτε ἐκεῖ τουρκικὸ φυλάκιο. Παρόμοια τοπωνύμια: Ντερβέني¹⁶, Δερβέني (δρόμος) (Σταυροσκιάδιον)¹⁷, στὰ

1. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 150.

2. Δημ. Σάρρου, Τοπωνυμικὸν Βίτσης καὶ Μονοδενδρίου Ζαγορίου, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937)204.

3. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἠπειρ. Ἔστ.» 2, σ. 39.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 118.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 128.

6. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 146.

7. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 194.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13 (1938)185.

9. Βίκτωρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 46.

10. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. 'Ηπ., ὁ.π., σ. 330.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 101.

12. Χρίστου Ἰ. Σούλη, Τοπωνυμικὸν τῶν Χουλιαράδων, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 7(1932)230.

13. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ηπ., Τοπ., ὁ.π., σ. 118.

14. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ηπ., Τοπ., ὁ.π., σ. 140.

15. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 185.

16. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 88.

17. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια» 2, σ. 379.

Ντερβένια¹. Για τὴν ἔτυμολογία τῆς λέξης ἔλλ. Ντερβένι· βλ. ἀκόμα Τ. Papahadzi, ὁ.π., καὶ Κων. Στεργιόπουλος, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934).

Drištéli alu αγίου-Θανάσι πληθ. (ὄν. ἐν. drišteälä) (la drištéile —) = στις νεροτριβὲς τοῦ ἀγίου Ἄθανασίου. Πρβ. Λὰ Δριστέλι (Δίστρατο)². Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., ἀναφέρει ὅτι στις Σέρρες dristera-δρίστρα-δρίστλα (δεξαμενὴ) <ὕδρίστρα (>). Κατὰ τὸν Meyer <λατ. tergo-tersum-tersilis-terstilis-trestiala. Ὁ Τ. Papahadzi, ὁ.π. <βουλγ. društelo.

— al Makrí (la Drištéile —) = στις νεροτριβὲς τοῦ Μακρῆ.

— al Mókea ἢ al Čiahčiri (la Drištéile —) = στις νεροτριβὲς τοῦ Μόκια ἢ τοῦ Τσιαχσίρη.

— al Rívulu (la Drištéile —) = στις νεροτριβὲς τοῦ Πίβολου.

— al Vrasámi (la Drištéile —) = στις νεροτριβὲς τοῦ Βρασάμη (Βαλσάμη).

Dzaniára (la—)=στοῦ Τζανιára (κυριώνυμο). Ἴσως ἔχει κάποια σχέση μετὰ τὴ βλάχικη λέξη dzámä = ζωμός.

Dzína (la —) ; <λατ. Diana. Κατὰ τὸν Cihac <λατ. divina.

Džiuneápine al Síma (la Džiuneápinle —) = στὸν κέδρο τοῦ Σίμα <λατ. juniperus = ἄρκευθος.

Διμνεάλε πληθ. (ὄν. ἐν. * Διμνεάυä) (la —) ; . Εἶναι μέρος μετὰ μεγάλες πεδιάδες γιὰ βοσκή. Πιθανὴ σχέση μετὰ τὰ διμνηνι, διμνηνιό «εἶδος σταριοῦ ποῦ θερίζεται δυὸ μῆνες μετὰ τὴ σπορά, Μ. Λεξικὸ Δημητράκου. Βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 3.5.8. γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπωνυμίου ἀπὸ τὰ Διμνηνιό, διμνηνιά.

Fágu Grósu (la Fáglo αφεό Gróslö) = στὴ χοντρή δξυά. Πρβ. fagu <λατ. fagus = φηγός.

Filákíu (la —) = στὸ φυλάκιο. Ἐπάρχουν σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἐρείπια ἀπὸ παλιὸ φυλάκιο χωροφυλακῆς <φυλάκιο.

Filikíe (tu —) = στὴ φυλακὴ. Εἶναι μέρος ἀποκλεισμένο ἀπὸ παντοῦ μετὰ μιὰ μόνο πρόσβαση <φυλακὴ.

Fintínä alu Ahúri (la Fintína —) = στὴν πηγὴ τοῦ Ἀχούρη. Κατὰ τὴν παράδοση στὸ σημεῖο αὐτὸ σκότωσαν Σαμαριναῖοι βοσκοὶ τὸν Ἀχούρη (ἀπὸ τοὺς πρώτους κατοίκους τοῦ χωριοῦ), γιὰτὶ διαφώνησαν μαζί του σχετικὰ μετὰ τὸ ποῦ ἔπρεπε νὰ χτιστεῖ τὸ χωριό. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π.,

1. Ἄ θ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 149.

2. Κων. Στεργιόπουλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 239.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

σ. 145. Πρβ. Fântânâ a furlor¹ (λατ. fontana (ἐννοεῖται aqua) = πηγὴ, νᾶμα.

— al Čiára (la Fîntîna —) = στὴν πηγὴ τοῦ Τσιάρα.

— ali Kiráoă (la Fîntîna —) = στὴν πηγὴ τῆς Κυρᾶς. Πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 45, fandana.

— al Ţiărăidă (la Fîntîna al —) = στὴν πηγὴ τοῦ Τσιγαρίδα.

— al Vára (la Fîntîna —) = στὴν πηγὴ τοῦ Βάρα. Ὑπάρχει ἐκεῖ τὸ μνῆμα κάποιου Βάρα ποὺ τὸν σκότωσαν οἱ Ἀρβανίτες.

Fîntîni Vînite (la Fîntînle aţeále Vînitile) = στὶς γαλάζιες πηγές. Βρίσκεται στὰ σύνορα Ἑπταχωρίου-Σαμαρίνας. Τὸ vînite πληθ. (ὄν. ἐν. vînitū-ă) (λατ. venetus = γαλάζιος· fîntînioáre πληθ. (ὄν. ἐν. fîntînioárgă) (la —) = στὶς μικρὲς πηγές. Τὸ fîntînioárgă ὑποκοριστικὸ τοῦ fîntîná.

Frángu (la Fránglo) = τοῦ Φράγκου. Ὑπάρχει καὶ σήμερα τέτοιο ἐπώνυμο στὴ Σαμαρίνα.

Garélia (la —) = τοῦ Γκαρέλια. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., 165, 166, 197. Πρβ. Στὸν Γκαρέλια, τοποθεσία Φούρκας, ὅπου οἱ ἀρχιλησταὶ ἀδελφοὶ Γκαρέλια ἐφονεύθησαν ὑπὸ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος².

Gaváni (la —) = τοῦ Γκαβάνη. Εἶναι βρύση στὸ ὄνομα κάποιου Γκαβάνη στὴν ἐπάνω συνοικία τοῦ χωριοῦ.

Gălbádză (tu —) = στὴν εὐλογία. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ προσβάλλονταν ἀπὸ τὴν εὐλογία τὰ πρόβατα, ἂν ἔμεναν γιὰ πολὺ. Πρβ. ἑλλ. γκλαμπάτσα, ἀλβ. gëlbazë. Βλ. καὶ T. Parahadzi, ὁ.π., στὴ λ.

Gîza (la Măslo di la Gîza) = στὸ γρέκι τοῦ Γκίζα. Τόπος κατάλληλος γιὰ γρέκι προβάτων. Γιὰ τὴ λέξη măslo, βλ. Măslo di la Năpă.

Groăpă al Năku (la Groăpa —) = στὴ γούρνα (τάφο) τοῦ Νάκου. Πρβ. τοπωνύμια Groăpa al Gizări, Groăpa al Nikulăki³, Γκρόπα⁴, στ'ς Γκρόπις (Κωστήτσι Ἡπ.)⁵, στ'ς Γκρόπες⁶, Γκρόπα αλ Τσιάπου (Ἄετομηλίτσα)⁷. Γιὰ τὴν ἐτυμολογία βλ. T. Parahadzi, ὁ.π., στὴ λ. Τὸ Naku ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. Γιάννης, βλ. καὶ Alóne al Năki al Pălă.

— ku Ştrigóni (la Groăpă —) = στὴ γούρνα μὲ τοὺς ἐλεβόρους (ὄρει-

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 231.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

4. Π. Α. Φουρίκη, Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἀττικῆς, «Ἀθηνᾶ» ΜΑ' (1929) 86.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 112.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 234.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 234.

νὸ φυτὸ τῆς Εὐρώπης)· βλ. καὶ Τ. Parahadzi, ὁ.π., στῆ λ. Štrigoáne.

Γροάρε (πληθ. ὄν. ἐν. γροάρα) (tu —) = στὶς γοῦρνες.

— di la Láku (tu Γροάpile —) = στὶς γοῦρνες στὸ λάκο, βλ. Láku.

Γρόσι πληθ. (ὄν. ἐν. γρόσου) (tu Γρόσli) = στὰ χοντρά. Τοποθεσία μὲ πάρα πολλὰ χοντρά ρόμπολα (mäñikli). Τὸ μέρος εἶναι κρημνώδες (παλιότοπος)· <λατ. grossus = παχύς, πυκνός.

Gumavéji (la—); Βρίσκεται στὰ σύνορα Σαμαρίνας-Δοτισικοῦ πάνω στὸ δρόμο ποὺ ἐνώνει τὰ δυὸ χωριά.

Gurgúliu Álbu (la Gurgúilo aτέlu Álblo) = στὸν ἄσπρο στρογγυλὸ βράχο. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37. Πρβ. γκουρλίονα = πέτρα μακρόστενη καὶ στρογγυλεμένη (Δρυμὸς Λαγκαδᾶ)· <λατ. gurgulio = γαργαρεών, τὸ álbu <λατ. albus —.

Gurgúliu Láiu (la Gurgúilo aτέlu Láילו) = στὸ μαῦρο στρογγυλὸ βράχο. Πρβ. ἔλλ. λάιος, λαγιαρνί, ἄλβ. laje = μαῦρος.

Γύνᾶ a Lúplui (la Γύνᾶ —) = στῆ λυκότρυπα. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε παρόμοια τοπωνύμια ὅπως: Ἄλπότρυπα¹, στ'ς Ἄλπότρυπις (Καλέντζι Ἴηπ.)², Λυκότρυπα³, Ἄρκδότρυπα⁴, Ἄλπότρυπις⁵, Ἄλουπότρυπις (Σταυροσκιάδιον)⁶, Γύνᾶ al Miháli, Γύνᾶ ala Šabáli⁷, Γούβα, κορυφὴ Πίνδου⁸, στ'ς Γοῦβις (Κορύτιανη Ἴηπ.)⁹, Γοῦβα (Δρυμάδες)¹⁰, στ' Γκούβα (Κωστήτσι Ἴηπ.)¹¹, λα Γκούβ' (Ἄρματα)¹². Γιὰ τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξης βλ. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 193 καὶ Νικ. Ἀνδριώτη, ὁ.π., στῆ λ. γούβα. Τὸ lupu <λατ. lupus —.

Γύνε πληθ. (ὄν. ἐν. γύνᾶ) (tu Γύνε) = στὶς τρύπες. Τοποθεσία μὲ πολλές τρύπες ἀπὸ ἀλεπούδες, ἀρκοῦδες, κουνάβια κ.λ. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ἄρμάτων-Σαμαρίνας.

— di Škúrdžea (tu Γύνιλε —) = στὶς τρύπες τῆς Škurdžea βλ. λ.

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἴηπ., ὁ.π., σ. 328.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 102.

3. Ἴω. Σαρρή, ὁ.π., σ. 147.

4. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 113.

5. Χρίστου Ἴ. Σούλη, ὁ.π., σ. 223.

6. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Παγωνίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἐστία» 2, σ. 379.

7. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

8. Βίκτωρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 33.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 185.

10. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Παγωνίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἐστία» 2, σ. 37.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 112.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 9(1934)

— dit Mučeli (tu guvile —) = στὶς τρύπες τῆς λούτσας, βλ. Mučeli.

Γιόνι (tu —) = στοῦ γκιώνη. Τοποθεσία ὅπου ἀφθονοῦν τὰ ὀμώνυμα πουλιά. Πρβ. λὰ Γκιώνη (Δίστρατο)¹. Πρβ. ἄλβ. gjon = τὸ πουλι γκιώνης.

Giuldási (la —) = στοῦ Γιολδάση. Ὑπάρχει καὶ σήμερα τέτοιο ἐπώνυμο στὴ Σαμαρίνα.

Γιανάκι (la —) = στοῦ Γιαννάκη. Τόπος ὅπου σκοτώθηκε κάποιος βοσκὸς μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα <Γιαννάκης. Βλ. καὶ Alóne al Náki al Pála καὶ Groára al Náku.

Γιοῖα (la —) = στοῦ Γιώτα. Μέρος ὅπου εἶχε τὸ γρέκι γιὰ τὰ πρόβατα του ὀμώνυμος βοσκός.

Γirikiná (la —) = στὴ γερακίνα. Πρβ. Γερακίνα ἢ στὸ Γεράκι, τοποθεσία Διστράτου, ὅπου μαζεύονται πολλὰ γεράκια².

Γumará (la —) = στὴ γουμάρα. Εἶναι ἡ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ ποῦ δεσπόζει τῆς Σαμαρίνας. Τὸ ὄνομα προφανῶς ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ βουνοῦ. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., σ. 37. Πρβ. στ'ς Γομάρις³, λα Γομάρα, ὄρος Διστράτου λόγῳ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ ὀμώνυμον ζῶον⁴. Πρβ. Ν. Ἄνδριώτης, ὅ.π., γομάρι, μεσν. γομάριν <γομάριον ὑποκοριστικὸ τοῦ ἀρχαίου ἑλλ. γόμος, πρβ. καὶ ἄλβ. gomar, τουρκ. hymar, ἀρβ. hmar. Τὸ gumara <ἑλλ. γομάρα.

Ἡáne (la —) = στὸ χάνι. Ἔτσι ὀνομάζεται ἡ κεντρικὴ πλατεία τοῦ χωριοῦ. Πρβ. Χάνι⁵, Χάνια⁶ <τουρκ. han «inn, caravanserai».

Háire al Hadži (la Háirea —) = στὸ ἀνάθημα τοῦ Χατζῆ. Εἰκονοστάσι ἀφιερωμένο ἀπὸ κάποιον Χατζῆ στὴ μνήμη ἐνὸς συγγενῆ του ποῦ σκοτώθηκε ἐκεῖ.

Hilimóde = (στὸ) Χιλιμόδι. Τὸ μέρος αὐτὸ ποῦ τώρα ἀνήκει στὴ Σαμαρίνα ἦταν κάποτε βουλγαρικὸ χωριὸ (βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., 72, 75, 93, 151)· μετὰ ἀπὸ πυρκαϊὰ οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρίνας ἐπιτέθηκαν καὶ τὸ κατέλαβαν. Σήμερα σώζονται μόνο μερικὲς καλύβες (βλ. Káliνα...) ποῦ τὶς χρησιμοποιοῦν οἱ Σαμαριναῖοι κτηνοτρόφοι γιὰ τὶς ἀνάγκες τους. Πρβ. Χιλιμόδι (Κορινθία).

Ikoána alí Stímaríe Máre (la Ikoána —) = στὸ εἰκόνισμα τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς. Γίνεται διάκριση μεταξὺ Μεγάλης-Μικρῆς Παναγιᾶς. Ἡ Μικρῆ

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 231.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 229.

3. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέντων, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 11, σ. 428.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934)235.

5. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὅ.π., σ. 375.

6. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὅ.π., σ. 98.

Παναγιά ἀναφέρεται στὸ ναὸ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ Μεγάλῃ Παναγιά στὸ ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Πρβ. Ikoana¹, λα Εἰκόνα ('Αετομηλίτσα, "Αρματα)². Ikoána<εἰκόνα, τὸ Stímarie<(λατ. sancta «ἅγια + Μαρία. Γιὰ τὸ mare βλ. Τ. Parahadzi, ὀ.π. καὶ Κ. Νικολαΐδης, ὀ.π.

— ali ayiu-Paraskiví (la Ikoána —) = στὸ εἰκόνημα τῆς 'Αγίας Παρασκευῆς.

Karamíciu (la Karamíclo) = τοῦ Καραμήτσιου. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν 'Αρμάτων καὶ Σαμαρίνας. Πρβ. καὶ στ' Καραμήτσ(ιου) (Βούρμπιανη)³<Καραμήτσιος.

Kāldārmā' (la—) = στὸ πλακόστρωτο. Πλακοστρωμένο τμήμα τοῦ δρόμου Σαμαρίνας-Γρεβενῶν. Παρόμοια τοπωνύμια: Καλδερίμι, ὕψωμα κοντὰ στὰ Φάρσαλα⁴, galderími (Δόλος Πωγωνίου)⁵, Γκαλντερίμι⁶, Γκαλντερίμι⁷<τουρκ. kaldirim «pavement».

Kālivā al Hrista al Bražítiku (la Kaliva —) = στὴν καλύβα τοῦ Χριστοῦ Μπραζιτίκου. Πρβ. καὶ τὰ τοπωνύμια: Καλύβια⁸, στὰ Καλύβια (Κορύτιανη 'Ηπ.)⁹, καλύβια¹⁰, Καλύβια τ' 'Αναγνώστη (Κωστήτσι 'Ηπ.)¹¹, λα Καλύβε (Δίστρατο)¹².

— al Bražítiku di la Láku (la Kālivā —) = στὴν καλύβα τοῦ Μπραζιτίκου στὸ λάκο. (Βλ. καὶ Láku).

— al Kulúsiu al Musturíku (la Kaliva —) = στὴν καλύβα τοῦ Νικολάου Μουστουρίκου<Κυλúσιu<Νικόλαος. Βλ. καὶ 'Αθ. Μπούτουρα, Τὰ νεοελληνικὰ κύρια ὀνόματα, 1912, 79.

— al Mitrí al Déci (la Kālivā —) = στὴν καλύβα τοῦ Δημήτρη Ντέτση.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὀ.π., σ. 368.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 9(1934) 239.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 12 (1937)211.

4. Βίκτωρος Δούσμανη, ὀ.π., σ. 43.

5. 'Αθ. Χ. Παπαχαρίση, ὀ.π., «'Ηπειρωτικὴ 'Εστία» 1, σ. 816.

6. 'Αθ. Χ. Παπαχαρίση, Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν Πωγωνίου, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 8(1933)147.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 9(1934) 231.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. 'Ηπ., ὀ.π., σ. 326.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ηπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 105.

10. Γ. 'Αναγνωστοπούλου, ὀ.π., σ. 97.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ 'Ηπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 113.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 12 (1937) 207.

Ἄ Δ. Ντέτσης εἶχε ἐκεῖ τὰ κτήματά του μαζί μὲ τὸν ὄπλαρχηγὸ Τσεκούρα (βλ. Τικύρα).

(Kālīnā) al Kulúsiu al Hróna (la Kālīna —) = στὴν καλύβα τοῦ Νικολάου Χρόνα.

— al Gianáki al Zúki (la Kālīna —) = στὴν καλύβα τοῦ Γιαννάκη Ζούκη.

Kängeále di la Gréklo πλθ. (ὄν. ἐν. Kängéliu) (tu Kängeálile —) = στὰ καγκέλια τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα), (βλ. καὶ Σόρτου di la Gréklo). Εἶναι δρόμος μὲ πολλὰς στροφές. Τὸ ἴδιο τοπωνύμιον σὲ πολλὰ μέρη: Kängiáli¹, Καγκέλια², Κανγέλι (Δρυμάδες)³, Καγκέλι⁴. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., cāngéliu <ἀλβ. kangellë, πρβ. la Cangeale (Avdela). Ὁ Μέρτζιος⁵: «στὰ κάγκιλα: περὶ τῆς λέξεως κάμνει λόγον ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις IV, 190 παράγων αὐτὴν ἐκ τοῦ cancelli, ὁ δὲ Meyer (Neugr. Stud. III, 23) ἐκ τοῦ λατινικοῦ cancellum, ὅπερ τὸ πιθανότερον. Ἐκ τούτου εἰς ὅλας τὰς λατινογενεῖς γλώσσας ἔχομεν τὴν λέξιν».

Kärsälä dit Girikína (tu Kärsála—)=στὴν καψάλα τῆς γερακίνας, βλ. Girikinä. Σὲ πολλὰ μέρη τὸ ἴδιο τοπωνύμιον: Κάψαλα, Καψάλια⁶, Καψάλα, -ες, σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς⁷, Καψάλα, Καψαλιά⁸, Κάψαλο⁹, Καψάλω (Δρυμάδες)¹⁰, σ' Γκαψάλα (Κωστήτσι Ἠπ.)¹¹, τὰ Κάψαλα (Χώσσηψη Ἠπ.)¹², σ' Γκαψάλα¹³. καψάλα.

Kärgäüle al Kunduðimu (la Kärgäülea —) = στὸ καραούλι τοῦ Κοντοδήμου. Ὁ Κοντοδήμος ἦταν ὑλοτόμος. Πρβ. Καραουλάκ¹⁴, στὸ Καραούλ¹⁵, Καραούλια¹⁶. <τουρκ. qarouul = φύλακας.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 370.

2. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 124.

3. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» 2, σ. 37.

4. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 147.

5. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 192.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἠπ., ὁ.π., σ. 326.

7. Π. Α. Φουρική, ὁ.π., σ. 86.

8. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 127.

9. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 30.

10. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβ. Τοπ. Πωγωνίου, «Ἠπειρ. Ἑστία» 2, σ. 37

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 105.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 138.

13. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπ. Χρ.» 12(1937)113.

14. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἠπ., ὁ.π., σ. 329.

15. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937)

Kārnvāsārā' (la —) = στο χάνι. Πρβ. Κραβασαράς ('Αμφιλοχία). Στοὺν Γκαρβασαρά ἢ Γκραβασαρά¹ <τουρκ. kervansaray «caravansarai».

Kāṣeáre al Mātúsiu (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τοῦ Ματθαίου. kaṣeáre <λατ. caseria = τοῦ τυροῦ, πρβ. καὶ ἑλλ. κασιάρα «ἡ προκοπή» (Μπόγκας Εὐάγγελος, Τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Ἡπείρου, Ἰωάννινα 1964, Π, 219). Τὸ Mātúsiu ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. Ματθαῖος, βλ. καὶ Túlia.

— di la Gumárā (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τῆς Γουμάρας, βλ. λ.

— di la Gréklo (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τοῦ Γκρέκου ('Ελληνα). Βλ. καὶ Šóputu la Gréklo καὶ Kāngeále di la Gréklo.

Kāṣeáre di la Groápe (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) στὶς γούρνες. Βλ. Groápe.

— di la Kétrī Álbe (la Kāṣeárea di la Kétrile aṣeále Álbe) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) στὶς ἄσπρες πέτρες. Βλ. καὶ Kétrī Álbe.

— di la Vúžu (la Kāṣeárea di la Vúžlo) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τῆς κουφοξυλιάς. Βλ. καὶ Báltā di la Vúžu.

— di škúrdžea (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τῆς Škúrdžea. Βλ. λ.

— Vākfeáskā (la Kāṣeárea —) = στο βακούφικο τυροκομεῖο (στρούγγα). Πρβ. στὰ Βακούφικα². - vākfésku-eáska <vakúfe <ἑλλ. βακούφι <τουρκ. vakif «pious foundation».

Kāzā'ni πληθ. (ὄν. ἐν. Kāzáne) (tu —) = στὰ καζάνια. Ἐκεῖ εἶχαν τὰ ἐργαστήριά τους κιβδηλοποιοὶ ποὺ ἔκοβαν νομίσματα γιὰ νὰ πληρώνουν τὸ φόρο στὸν πασὰ τῶν Ἰωαννίνων. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., σ. 150. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιο: Καζάνια³, Καζάνι⁴, στὰ Καζάνια (Σταυροσκιάδιον)⁵, Καζάνια ἢ Καζάνια βαθιά⁶, Καζάνια⁷, στοῦ Καζάνι⁸ <τουρκ. kazan «boiler».

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 12(1937) 212.

2. Στεφ. Μπέττη, Τοπωνυμικὸν τοῦ χωρίου Βέλτσιστα Ἰωαννίνων, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 9(1969)213.

3. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὅ.π., σ. 230.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἡπ., ὅ.π., σ. 329.

5. Ἄθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Παγωνίου, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 2, 280.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 113.

7. Ἄθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Παγωνίου, ὅ.π., σ. 147.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 12(1937)205.

Keártine (tu —) = στὸ λανάρι. Ἡ τοποθεσία ἔχει πυκνοὺς θάμνους ποὺ μοιάζουν μὲ λανάρια (χειροκίνητη μηχανή γιὰ τὸ λανάρισμα τοῦ μαλλι-
οῦ) <λατ. pecten = χτένι.

Keátrā Aspártā di la Čiúka (la Keátra Aspárta —) = στή χαλασμένη πέ-
τρα στήν Čiúka. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 38. Παρόμοια τοπωνύμια:
Keatra¹, Λιθάρι κόκκινο, Πέτρα², λα Κιάτρα Λέφη³, Κιάτρα Φούρλουϊ, Κιά-
τρα αλ Τσάπουλουϊ (Δίστρατο)³. Ἡ λ. keatra <λατ. petra—. Aspártu-ā:
μετοχή ρήματος aspargu<λατ. spargere = διασκεδάννυμι, διαλύω.

— al Búfu ἢ a Búflui (la Keátra — ἢ —) = στήν πέτρα τοῦ μπουφου.
Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 38. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π.<λατ. bufus,
ἀρχ. λατ. bubo = βύας, νυχτερινὸ πουλί σὰν τὴν κουκουβάγια. Ὁ Τ. PAPA-
hadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. buf, ἑλλ. μπουφος.

(Keátra) a Tarpui ἢ al Tapu (la Keátra —) = στήν πέτρα τοῦ τράγου.
Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., <ἀλβ. tsiar καὶ tsar τῶν Γκέκηδων. Πρβ. ἀλβ. çar,
çjar, sqar, ἑλλ. τσάπος (Ἀραβαντινός, ὁ.π., 92), «τσάπ, τσάπ» (Κρυστάλλη,
Ἄπαντα, II, 15 149. Εὐάγγ. Μπόγκας, ὁ.π., I, 397). Βλ. καὶ Τ. PAPAhadzi,
ὁ.π.

— di la Čiukā (la Keátra —) = στήν πέτρα τῆς Čiúka βλ. λ.

— Mbroástā (la Keátra —) = στήν ὄρθια πέτρα· mbrostu-a<ἀρχ. σλ.
prostu κατὰ τὸν Τ. PAPAhadzi, ὁ.π.

— Mbroástā di la Gréklo (la Keátra —) = στήν ὄρθια πέτρα στὸ Γκρέ-
κο (Ἑλληνα). Βλ. καὶ Šóputu di la Gréklo.

— al Kostayá (la Keátra —) = στήν πέτρα τοῦ Κωσταγᾶ. Ἡ πέτρα αὐτὴ
βρίσκεται στὰ σύνορα Δοτισικοῦ-Σαμαρίνας <ἑλλ. Κώστας - τουρκ. ağa=lord,
master.

— Kundilie (la Keátra —) = στήν πέτρα-κονδύλι. Κομμάτια αὐτῆς τῆς
πέτρας χρησιμοποιοῦσαν τὰ παιδιά γιὰ νὰ γράφουν πάνω σὲ πλάκες. Ἡ ἰ-
διομορφία τοῦ τοπωνυμίου αὐτοῦ βρίσκεται στὸ ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ
οὐσιαστικά ποὺ δὲ συνδέονται μεταξύ τους, ἀλλὰ καὶ τὰ δυὸ μαζὶ ἀποτελοῦν
μιὰ ἔννοια. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἐρμηνεύεται ἴσως ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῶν ὀ-
μιλητῶν νὰ ἐντάξουν στὴ γλώσσα τους τὴν ἑλλ. λ. «κονδύλι» καὶ νὰ τὴ
χρησιμοποιήσουν στὴ δῆλωση τοῦ τοπωνυμίου δίπλα στὴ βλάχικη λ. ke-
átrā.-kundilie<κονδύλι.

— Neágāre (la Keátra —) = στή μαύρη πέτρα. Βλ. καὶ Wace-Thomp-
son, ὁ.π., σ. 37, 72, 145. negru-neágāre<λατ. nigrum = . Πρβ. ἑλλ. νιάγκρος-

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 370.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἦπ., ὁ.π., σ. 326.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937)
217.

νιάγκρου: ἡ νιάγκρα μούλα (Μπόγκας Ε., ὁ.π., σ. 265). Οἱ Βλάχοι χρησιμοποιοῦν γιὰ τὸ μαῦρος τὸ láiu = λάγιος, μαῦρος.

— di Žiužiule (la Keátra —) = στὴν πέτρα τῆς Ζούζουλης. Ἡ πέτρα αὐτῆ βρίσκεται ἀκριβῶς στὰ σύνορα Σαμαρίνας-Ζούζουλης.

Kétrí Álbe (la Kétrile aεαéle Álbe ἢ Álbile) = στὶς ἄσπρες πέτρες. Albu <λατ. albus = λευκός.

— di Škúrdžea (la Kétrile —) = στὶς ἄσπρες πέτρες τῆς Škúrdžea. Βλ. λ.

— (la Doále Kétrí) = στὶς δυὸ πέτρες. Τόπος ὅπου οἱ Σαμαριναῖοι ἀποχαιρετοῦσαν καὶ ὑποδέχονταν τοὺς ξενητεμένους. Κατὰ τὴν παράδοση οἱ πέτρες μεγάλωναν καθὼς ποτίζονταν ἀπὸ τὰ δάκρυα (πέτρες τῶν δακρῶν). Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 36.

— (la Doále Ketrí di la Murmínde) = στὶς δυὸ πέτρες τοῦ μνήματος. Γιὰ τὸ Murmínde βλ. λ.

Kínétu (la —) = στὸν πευκῶνα. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιο, π.χ. Κίνετ, λόφος Ἀρμάτων¹, τὸ δάσος τῆς «Κινέτας» στὰ Μέγαρα Κνέτα². Ὁ Ἰ. Σαρρῆς, ὁ.π., σ. 142 τὸ παράγει ἀπὸ τὴν ἄλβ. λ. kēnētē-kēneta = τόπος ὑγρὸς καὶ βαλτώδης <λατ. pinetum —.

Kiníku (la —) = στὸ πευκάκι <κίνυ + παραγωγικὴ κατάξηλη -iku (πρβ. fičiór-fičíuríku), βλ. καὶ G. S. Henrich, Κλητικὲς καὶ γενικὲς σὲ -o ἀπὸ τὰ ἄρσενικά σὲ -os στὰ μεσαιωνικά καὶ νέα ἑλληνικά, Θεσσαλονίκη 1976, 65 κ.έ.

Kínu Sfírlíciu (la Kínlo —) = στὸ στριψτὸ πεῦκο. Ὁ Τ. Parahadzi γιὰ τὴ λ. Sfírlíciu <πρβ. ἄλβ. Fëllis, ἑλλ. φουρλέτσου, σφούρλα = στροφή <κίνυ <λατ. pinus—. Kíni al Miháli (la Kínli —) = στὰ πεῦκα τοῦ Μιχάλη. Πρβ. καὶ Kínlu al Dítša³.

Kírkuři (la —); Τόπος γυμνὸς χωρὶς βλάστηση. Πρβ. καὶ ἑλλ. κριάκουρα, στοὺν Γκριάκουρα, λιβάδι, ράχη Τζουμέρκων (Μελισσοῦργοι Ἦπ.)⁴ Ὁ Κόλιας, ὁ.π., σ. 132, γράφει: «Κάρκουρα», τόπος πλήρης καρκάρων. Ἡ λέξις κράκουρα ἐσήμαινεν εἰς Κουκοβίτσαν τόπον βραχῶδη, εἶναι δὲ ἡ κουτσοβλαχικὴ λέξις kreaku-kreakuri = τόπος ἀπόκρημνος-κρημνός. Ὁ Murnu (Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen, München 1900) τὴν θεωρεῖ ρουμανικὴν ἐνῶ ὁ Νικολαΐδης σλαβικὴν. Κράκουρα ἀπὸ ἀναγραμματισμόν. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 136, Κριάκουρας ἀπὸ τὴν ἄλβανικὴν grycoge = μικρὰ κοιλὰς εἰς τὴν κορυφὴν βουνοῦ μὲ λιβάδι. Εἰς τὴν ἀρχ.

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 218.

2. Π. Α. Φουρῖκη, ὁ.π., σ. 113.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 370.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 104.

ρουμ. grījac = σαυροειδῆς καὶ gurā = χάσμα, ἄρα Κριάκουρας = σταυροειδὲς χάσμα. Ἄλλ' ἀποκλίνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς πρώτης ἐρμηνείας.

Κιύριστᾶ (la —) ; Εἶναι πλαγιά κατάφυτη ἀπὸ ρόμπολα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 45, 50, 71, 130, 146. Μήπως = τόπος τῆς Κυρᾶς; κιύγυ<κυρᾶ (πρβ. καὶ τὸ fintinā ali Kiráoā, βλ. λ., τὸ ὁποῖο βρίσκεται στὴν πλαγιά αὐτῆ).

Κοάστᾶ (la —) = στὴν πλευρᾶ<λατ. costa. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 146.

Κρύτσε (la —) = στὸ σταυρό. Σταυρὸς ποὺ χρησιμεύει γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν συνόρων Σαμαρίνας-Χελιμοδιοῦ, Πρβ. Λα Κρούτσε (Δίστρατο, Ἄετομηλίτσα)¹<λατ. crux-cis.

Κυκότι (la —) = τοῦ Κοκότη. Κυριώνυμο· πρβ. ἐπώνυμα Κοκότης, Κόκοτας.

Κύλᾶ al Hadžibira (la Κύλα —) = στὸν πύργο τοῦ Χατζημπύρου. Πρβ. ἑλλ. κουλά, κουλῆς<τουρκ. kule «tower».

Κυρά'νι πληθ. (ὄν. ἐν. kurānā) (la —) = στὶς κουπάνες. Πρβ. Κυρά'νι². Γιὰ τὴν ἐτυμολογία βλ. Τ. Parahadzi, ὁ.π., στή λ.

Κυζτύλι (la Tylia al Kuztýli) = τοῦ Ζήση Κουστούλη. Μέρος ὅπου ἔζησε τὰ τελευταῖα του χρόνια καὶ πέθανε ὁ Ζ. Κουστούλης. Τύλια-ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. Ζήσης.

Κυζμά' (l' αγίου-Κυζμά'lu) = στὸν ἅγιο Κοσμᾶ. Μέρος ὅπου τὸ 1775 κήρυξε ὁ νεομάρτυρας ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Σήμερα ὑπάρχει ἐκεῖ ἐκκλησιά στὸ ὄνομά του³.

Κύμυρι dit Γικίκίνα (tu Κύμυρι —) = τὰ κούτσουρα στὴ γερακίνα, βλ. λ. Ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀπομεινάρια ἀπὸ ρόμπολα. Πρβ. Κούτσουρα⁴, Κούτσουρα (Εὐρυτανία-Γορτυνία)⁵, στὰ Κούτσουρα (Μελισσουργοὶ Ἠπ.)⁶<κούτσορο.

Λάκυ (la —) = στὸ λάκκο. Πρβ. καὶ Λάκκος⁷, σ'τς Λάκκ'ς (Κωστήτσι Ἠπ.)⁸<λάκκος ἤ<λατ. lacus «λίμνη».

1. Κωβ. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 226.

2. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 371.

3. Ἀποστ. Ε. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 345, ὅπου μνημονεύει γράμματα χαραγμένα σὲ βράχο ποῦ ἀναφέρονται σ' αὐτὸ τὸ γεγονός. Πρβ. ἀκόμα Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 89.

4. Κωβ. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΑ. Ἠπ., ὁ.π., σ. 326.

5. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 131.

6. Κωβ. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 123.

7. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 90.

8. Κωβ. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 114.

— dit Girikína (la —) = στο λάκκο τῆς γερακίνας, βλ. λ.

— Vínitu (la —) = στο βαθυγάλαζο λάκκο. Για τὸ vinitu βλ. Fintíni vinite.

Lála (la Tákí al Lála) = στοῦ Τάκη Λάλα. Τοποθεσία ὅπου ὑπάρχει τὸ μνημα τοῦ Τάκη Λάλα.

Lanára ali Stímárie Níkă (la Lanára —) = στο λαναριστήριο τῆς Μικρῆς Παναγιᾶς. Βλ. καὶ Ikoánă ali Stímárie Máre<λανάρα.

Lázină (tu —) = στὴ λάζινα. Εἶναι ἡ πιὸ ζεστή περιοχή τῆς Σαμαρίνας. Στὴν Ἄετοράχη Ἦπ. Λάζινα «συνοικισμὸς ποῦ πρὶν κατοικηθεῖ πουλιόταν ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἀνατολικά τῶν Λαζάνων σὰν λιβάδι»¹, Λάζινα², στ'ς Λαζ'νιές (Μελισσοῦργοι Ἦπ.)³, Λαζίνα⁴. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 196: Λαζινιές ἀπὸ τὴν σλ. λ. lazina = τμῆμα ἀγροῦ μὴ ἀροτριωθὲν ἢ καὶ lasina (σλ.) = εἶδος σταφυλῆς.

Léfkă (la —) = στὴ λεύκα. Πρβ. στ'ς Λεῦκις (Ἄετοράχη, Κουκούλι Ζαγορίου)⁵. Βλ. καὶ Asprólefti.

Lésura (la —); Εἶναι βρύση μέσα στο χωριό. Βλ. καὶ T. Parahadzi, ὁ.π., στὴ λ. lésu.

Liméte (la —) = στο λημέρι<ἔλλ. λημέρι, πρβ. καὶ ἄλβ. limer.

— di la Gréklo (la Limétea —) = στο λημέρι τοῦ Γκρέκου (Ἔλληνα). Βλ. καὶ Şóputu di la Gréklo.

Límne dit Láku ἢ Límne ku Ápă Vínită (la Límnea ἢ la Limnea —) = στὴ λίμνη τοῦ λάκκου ἢ στὴ λίμνη μὲ τὸ βαθυγάλαζο νερό. Για τὴ λέξη Vínită βλ. Fintíni Vinite, límne<λίμνη.

Lóku Trártu (la Lóklo ἀεὸ Trártlo) = στο τραβηγμένο μέρος. Εἶναι τόπος ὅπου συμβαίνουν κατολισθήσεις. Lóku<λατ. locus —, trártu μετοχὴ τοῦ ρήματος trágu<trahere = ἔλκω, πρβ. καὶ ἔλλ. τραβῶ, ἄλβ. (têr)heq, βλ. καὶ T. Parahadzi, ὁ.π., στὴ λ. trágu.

Lúru Spindzurátu (la Lúplo ἀεὸ Spindzurátlo) = στο λυκοκρέμασμα. Κάποιος λύκος κρεμάστηκε ἐκεῖ καθὼς προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγει τὰ σκυλιά ποῦ τὸν κυνηγοῦσαν. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., 149, 157, Κρέμασμα (Κωστήτσι Ἦπ.)⁶. Για τὸ spindzurátu βλ. Ápa Spindzurátă.-lúru<λατ. lupus. Πρβ. ἀκόμα τὸ τοπωνύμιο Βάλια Λούπλου (Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ 9, 219).

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100.

2. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 233.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 128.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 228.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 109.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 114.

Lianúřǎ (la) = στὴ λιανούρα. Τοποθεσία μὲ πολλές μικρὲς ὄξυες. Πρβ. καὶ Λιανούρα = Δασύλιον Βούρμπιανης ἀπὸ ὄξυες. Λέγεται καὶ Λιανούρι¹·<λιανούρα (λιανός).

Másu di la Nánǎ (la Máslo —) = στὸ γρέκι τῆς νάνας. Βλ. Nánǎ. Πρβ. καὶ doáli másuri²·<λατ. mansum «ἄσυλον».

Mănǎstíru (la —) = στὸ μοναστήρι. Εἶναι παλιὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ποὺ ἄκμασε τὸ 19 αἰῶνα· μόνασε ἐκεῖ ὁ Ἅγιος Δημήτριος ὁ ἐκ Σαμαρίνης. Λειτουργοῦσε ἐπίσης ἀξιόλογη σχολὴ ζωγράφων·<μαναστήρι, μοναστήρι.

Míha (la —) = στοῦ Μιχάλη. Ἐκεῖ σκοτώθηκε ὁ Μίχα ἀπὸ τὸν συμπατριώτη του Škráku.

Mirmişáku (la Mirmişáklo); Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43.

Mníma al Liftéri alu Anthúli ři al Mítri al Dimulió (la Mníma —) ἢ (la Liftéri) = στὸ μνήμα τοῦ Λευτέρη Ἀνθούλη καὶ τοῦ Δημήτρη Δημολιοῦ ἢ στοῦ Λευτέρη·<μνήμα.

— al Nikulí (la Mníma —) = στὸ μνήμα τοῦ Νικολῆ.

Moárǎ al Hadžibíra (la Moára —) = στὸ νερόμυλο τοῦ Χατζημπύρου·<λατ. mola—.

— al Hadžigiáni (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Χατζηγιάννη.

— al Giókǎ (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Γιόκα.

— al Stímǎrie Níkǎ (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τῆς Μικρῆς Παναγιᾶς. Niku<μικκός, μικός μὲ ἀνάβασμα τοῦ τόνου, βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 2.6.1.

— al Táki al Mókea (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Τάκη Μόκια.

Moáşe (la Moáşea —) = στὴ γριά. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37, 44. Πρβ. Βάβω, πέτρα πάνω σὲ λόφο ποὺ μοιάζει μὲ γριά (Ἁετοράχη Ἁπ.)³, στ' Βάβου (Μελισσουργοὶ Ἁπ.)⁴. Πρβ. ἄλβ. moshê = ἡλικία.

— al Giákǎ (la Moáşea —) = στὴ γριά τοῦ Γιάκα. Πέθανε στὸ μέρος ἐκεῖνο καθὼς κατέβαινε στὰ χειμαδιά.

Mučeli dí la Alútu (la Mucéile —) = στὴ λούτσα τοῦ πηλοῦ, βλ. Alútu. Πάρα πολὺ διαδεδομένο τοπωνύμιον. Πρβ. στ' Μουτσιάρα = τοποθεσία μὲ πολλές μουτσιάρεις (ἀναβρύσεις) ἐδάφους (Βρυσούλα Πρεβέζης)⁵, Μουτσιάρα, Μουτσιλές⁶, στὴ Μότσιαλη = τοποθεσία ὑδροχαρῆς (ὑπάρχει καὶ εἰς

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἁπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 230.

2. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 367.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἁπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἁπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 119.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἁπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 101.

6. Χρίστου Ἱ. Σούλη, ὁ.π., σ. 235.

τὸ χωρίον Μπουλιάρατι τῆς Δρόπολης¹, στ' Μουτσίλα², Μοτσεάλα, σ' ὄλη τὴν ἐπαρχία Κονίτσης³. Ὁ Μπέττης (Τοπ. Βέλτσιστας, ὁ.π., σ. 34-45) γράφει: Μουτσιάλα σλαβ. *mučar* ἢ *močila*. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 182-203), «Μουτσίλες» εἶναι ἡ λ. *močila* (σλαβ.) = τόπος ὑγρός, Μουτσάρα, εἶναι ἡ σλαβ. *moča* (προφ. μότσια) = τόπος ἐλώδης καὶ *mučar* = ὑγρασία λόγῳ βροχῆς.

— *dit Amiré* (la *Mučéille*) — = στὴ λούτσα τῆς βοσκῆς, βλ. *Amiré*.

Murána (la—) = στὸ Μοράβα. Βουνὸ πάνω ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα.

Murmínde (la—) = στὸ μνήμα. Ὑπάρχει ἐκεῖ κάποιος ἀρχαῖος τάφος. Βλ. καὶ *Wace-Thompson*, ὁ.π., σ. 24, 36, 37, 45, 75. Πρβ. καὶ *Murmínti* (πληθ. *Murmíntzâ*)⁴, Μορουμέντο αλ Φλέβο⁵ <λατ. *monumentum*.

Múzgã (la—) = στὴ λάσπη. Τοποθεσία μὲ μουντὸ χῶμα ποῦ γίνεται γλοιώδης λάσπη. Πρβ. στ' Μουζγκα=τοποθεσία ὅπου ἀφθονεῖ ἡ μούσγκα (λάσπη) Πυρσόγιαννη⁶. Ὁ Τ.Ραραhadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. *muzgë* <ἀρχ. σλαβ. *muzga*.

Nánã (la—) = στὴ νάνα. Μέρος ὅπου φυτρώνει τὸ φυτὸ *nánã* ποῦ τὸ χρησιμοποιοῦν οἱ Σαμαριναῖες γιὰ νὰ κάνουν πίτες. Πρβ. Νένα = λάχανο βουνοῦ⁷ <τουρκ. *na'na*, *nane* «mint». Πρβ. καὶ βουλγ. *nané*.

Nãniče (la—) = στὴ μικρὴ νάνα. Μέρος ὅπου τὸ ἴδιο φυτὸ (νάνα) ὑπάρχει σὲ μικρότερη ποσότητα <*nánã* + ὑποκοριστικὴ κατάληξη -*iče* (κατὰ τὸ *vãle-vãliče* βλ. λ.).

Núku (la—) = στὴν καρυδιά. Βρίσκεται στὸ Χιλιομόδι (βλ. *Hilimóde*). <λατ. *nux-nucem*, ἀκόμα μπορεῖ <*nucus*.

— al *Paramiha* (la *Núklo*) — = στὴν καρυδιά τοῦ Παπαμίχα.

— al *Stéfa* (la *Núklo*) — = στὴν καρυδιά τοῦ Στέφα.

— di la *Háne* (la *núklo*) — = στὴν καρυδιά στὸ χάνι (βλ. *Háne*). Βρίσκεται στὸ χάνι τῆς πλατείας τοῦ χωριοῦ.

Ráde a Káilor (la *Rádea*) — = στὴν πεδιάδα τῶν ἀλόγων. Ἐκεῖ ἄφηναν οἱ κираτζήδες τὰ ἄλογά τους γιὰ νὰ βόσκουν. Πρβ. καὶ Πάδη⁸, στ'ς Πάδις =

1. Ἄ θ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Παγωνίου, ὁ.π., σ. 145.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 125.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 240.

4. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 372.

5. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 88.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 241.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἑπ., ὁ.π., σ. 325.

8. Βικτωρὸς Δούσμανη, ὁ.π., σ. 17-63.

ἐκτάσεις ὄμαλαι (Κορύτιανη Ἐπ.)¹, Πάδες, Παδούλλα², στ' Μπάδ' τ' Λούρ' (Κωστήτσι Ἐπ.)³, στ' Πάδη (Μελισσουργοὶ Ἐπ.)⁴, στοῦ πάδι, Πάντε Λούγκα (Ἰσιωμα μακρὸν), Πάντε Μάρε (μεγάλον Ἰσιωμα) (Δίστρατο)⁵. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 187, Πάδη, εἶναι ἢ λ. *rad* = ἔδαφος κατιόν, μικρὰ κατωφέρεια. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., γιὰ τὴν λέξη *rade* (ἀρχ. σλαβ. *radī* ἀμφίβολος σημασίας· *káilor* γεν. πληθ. τοῦ *kálu* (λατ. *caballus* = ὁ ἐργάτης καὶ ἀχθοφόρος ἵππος).

(*Páde*) a *Fúrlor* (la *Pádea*—) = στὴν πεδιάδα τῶν κλεφτῶν. Πρβ. στοῦ φούρου (Μελισσουργοὶ Ἐπ.)⁶, *Fántâna* a *Fúrlor*⁷, Κλεφτόβρυση⁸ (λατ. *Fur*—, πρβ. καὶ ἑλλ. φώρ—).

— a *Gíflor* πληθ. (ὄν. ἐν. *Gíftu*) (la *Pádea*—) = στὴν πεδιάδα τῶν γύφτων. Ἔμειναν κάποτε ἐκεῖ γύφτοι.

— *Kitéu* (la *Pádea*—);

— *ali Stímărie Măre* (la *Pádea*—) = στὴν πεδιάδα τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς. Ἐκεῖ χορεύεται κατὰ τὴ γιορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὁ περιφημὸς χορὸς *Čiáciu* (Τσιάτσιος).

— *al Parakírgia* (la *Pádea*—) = στὴν πεδιάδα τοῦ Παπακύργια.

— *Măre di Virtikónța* (la *Pádea ațea Mărea*—) = στὴ μεγάλη πεδιάδα τῆς τραμπάλας. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., γιὰ τὸ *Virtikónța* καὶ τὸ συνώνυμό του *Drîmbăbăç*;

— *Mșată* (la *Pádea ațea Mșata*) = στὴν ὄμορφη πεδιάδα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 36, 146: Ἀγαπητὸ μέρος στοὺς Σαμαριναίους γιὰ κατασκήνωση. Ἀξίζει τὴν ἐπωνυμία της. Εἶναι ἓνα ὠραῖο μέρος σὲ ἓνα ὄροπέδιο ποῦ διακόπτεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ ρυάκια μὲ ὠραιότατο κρῦο νερό· *mșatu* (λατ. *musiatu* (ἑλλ. μουσιάω, ἢ (in) *formosiatu*).

Paradôrahu (la —) = στὴ ράχη τοῦ παπᾶ (παπᾶς + ράχη ἀναλογικὰ πρὸς τὸ παπαδοκόρη).

Pararúliu (la *Pararúilo*) = στοῦ Παπαπούλου.

Parazisi (la —) = στοῦ Παπαζήση. Πρβ. Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43: «Τὸ νερὸ προέρχεται ἀπὸ τοπικὴ πηγὴ. Εἶναι τὸ καλύτερο καὶ πιὸ κρῦο νερὸ τῆς Σαμαρίνας».

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἐπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 105.

2. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 237.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἐπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 116.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἐπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 126.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 151.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἐπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 128.

7. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἐπ., ὁ.π., σ. 327.

Pāyīṭa (la—) = στοῦ Παγίτσα. Καί σήμερα ὑπάρχει ὁμώνυμο ἐπώνυμο στή Σαμαρίνα. Βλ. καί Wace-Thompson, ὄ.π., σ. 166.

Pālītā (la Pālītā) = στή δαρμένη (:). Πλαγιαί ἀπέναντι ἀπό τήν Cīuka, βλ. λ. pālītu-ā, μετοχή τοῦ ρήματος pālesku = δέρνω.

Péndā (la—) = τοῦ Πέντα. Μιά ἀπό τίς πολλῆς βρύσεις τῆς Σαμαρίνας. Βλ. καί Wace-Thompson, ὄ.π., σ. 43.

Pixāri πληθ. (ὄν. ἐν. pixāre) (tu—) = στά πυξάρια<πυξάρι<ἀρχ. ἑλλ. πύξος.

Rizúlie πληθ. (ὄν. ἐν. rizúliu) (la—) = στά πεζούλια. Φυσική διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους σέ πεζούλια. Πρβ. Πιζούλια, ὄνομα ἐπικλινούς ἐκτάσεως καλλιεργούμενης, εἰς πεζούλια δέ πρὸς ἰσοπέδωσιν διηρημένης. Εἰς Γορτυνίαν λέγεται καί Πεζούλες (Ἄρχ. Ἱστορ. Λεξ.)¹, στά Πιζούλια (Κωστήτσι Ἦπ.)²<πεζούλι.

Prióne al Gianáki al Nígzā (la Priónea —) = στό πριόνι τοῦ Γιαννάκη Νίκζα. Πρβ. Πριόνια³, στά Πριόνια, τοποθεσία Κερασόβου, ὅπου ὑπῆρχαν ὕδροπριόνια⁴<πριόνι.

— al Mísha ši al Kóla al Māliṭu (la Priónea—) = στό πριόνι τοῦ Μιχάλη καί τοῦ Νικόλα Μαλίτσου.

— al Nikuláki al Fóle (la Priónea —) = στό πριόνι τοῦ Νικολάκη Φώλια.

— al Náṣu ši al Náki al Bití'na (la Priónea—) = στό πριόνι τοῦ Θανάση καί τοῦ Γιάννη Μπιτίρνα: Náṣu<Νάσος<Θανάσης. Γιὰ τὸ Náki βλ. Alóne al Náki al Pálā.

— al Gianáki alu Areákā ši al Mičibúnā (la Priónea —) = στό πριόνι τοῦ Γιαννάκη Ἀρεάκα καί τοῦ Μιτσιμπούνα.

— al Šórbi (la Priónea—) = στό πριόνι τοῦ Σιόρμπη.

Prúni πληθ. (ὄν. ἐν. Prúnu) (la—) = στίς κορομηλιές. Πρβ. Pruniklu al Gizáři⁵<λατ. prunus.

Prúnu al Gíōṭa (la Prúnlo—) = στήν κορομηλιά τοῦ Γιώτσα.

Púnge (la—) = στή γέφυρα. Παλιά ξύλινη γέφυρα στό ποτάμι τῆς Σαμαρίνας. Πρβ. Púnti a Karaktsiúli⁶<λατ. pons-tis.

— al Parakírγια (la púngea—) = στή γέφυρα τοῦ Παπακύργια.

1. Γ. Τ. Κόλια, ὄ.π., σ. 143.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Ἦπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 116.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὄ.π., σ. 373.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικά Χρονικά» 13(1938) 165.

5. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὄ.π., σ. 373.

6. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὄ.π., σ. 373.

— al Vurluyiáni (la Pungea—) = στὴ γέφυρα τοῦ Βουρλογιάννη (Τρελλογιάννη).

Putámie di la Mănăstiru (la Putámia—) = στὴν ποταμιὰ στὸ μοναστήρι. Πηγάζει ἀπὸ τὴ Virtikónța (Gréku) βλ. Páde Máre di Virtikónța καὶ Șóputu di la Gréklo, περνáει ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα, Δίστρατο, ἼΑρματα, Κόνιτσα καὶ χύνεται στὸ Βοϊδομάτη (ἸΑῶος). Πρβ. Ποταμιά¹, Ποταμιά² <ποταμιά, βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 2. 1. 116. 3. 5. 8.

Rámu (la Rámlo) = στοῦ Ράμου.

Réndă (la Réndă). Πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 168.

Rustáne (la —). Εἶναι κοίλωμα μὲ μιὰ μόνο πρόσβαση.

Sálțe πλθ. (ὄν. ἐν. sálța) (la—) = στὶς ἱτιές <λατ. salix-cis.

Sămărádzi πλθ. (ὄν. ἐν. sămăgă) (la—) = στοὺς σαμαράδες. Ἰπῆρχαν ἐκεῖ ὕλοτόμοι ποὺ ἐβγαζαν ξυλεια γιὰ σαμάρια <σαμαράς.

Samarína, βλ. Συμεωνίδη Χαρ., Σαμαρίνα «Μακεδονικά» 7(1966), ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία, Πρβ. Παληοσαμαρίνα, κτῆμα τοῦ μοναστηριοῦ τῆς ἸΑγίας Παρασκευῆς στὴ Θεσσαλία, ὅπου ξεχειμώνιαζαν τὰ πρόβατα τοῦ Μοναστηριοῦ, Βίκτωρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 49, πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 92.

Skárá (la—) = στὴ σκάλα. Εἶναι σκαλιστὴ πάνω σὲ βράχο σκάλα. Πρβ. Σκάλα³, Σκάλα⁴, σ'τ'ς Σκάλα (Μελισσοῦργοι ἸΗπ.)⁵, στ' Σκάλα (Χώσσηψη ἸΗπ.)⁶ <σκάλα ἢ <λατ. scala.

Skurdeáí (la —); Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37, 75, καὶ Capidan Th., Aromâni, Dialectul Aromân, București 1932, 515i-eai (<); ἡ κατάληξη δηλώνει αὐτὸν ποὺ τοῦ ἀρέσει... ποὺ μπορεῖ νά... , π.χ. fiteáí = αὐτὸς ποὺ τοῦ ἀρέσει νὰ συμπεριφέρεται σὰν κορίτσι.

Skutíde di la Kínli al Miháli (tu Skutídea—) = στὸ σκοτάδι τῶν πεύκων τοῦ Μιχάλη. Τὰ πεῦκα στὴν τοποθεσία αὐτὴ εἶναι τόσο πυκνά, ὥστε οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου δὲν μποροῦν νὰ διαπεράσουν καὶ νὰ φωτίσουν τὸ μέρος. Πρβ. νε σκοντάντ⁷ <σκοτάδι.

Sfindánu di la Brátu (la Sfindánlo—) = στὸ σφεντάμι στὸ ἔλατο. Βλ. καὶ bratu <σφεντάμι, σφένδαμος.

1. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 93.

2. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 238.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. ἸΗπ., ὁ.π., σ. 329.

4. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 92.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ ἸΗπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 127.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ ἸΗπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 135.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «ἸΠειρωτικά Χρονικά» 13(1938)

Sfindánu di la Pizúlie (la Sfindánlo —) = στο σφεντάμι στα πεζούλια.
 Βλ. Pizúlie.

Šilātúrā (la—) = στο σέλωμα. Πρβλ. la schalatoúra (στην άλατιέρα), τοποθεσία Διστράτου όπου άλατίζουν τὰ πρόβατα¹, σ' τ' σ' schilitóúra, άτραπός και τοποθεσία περι αυτήν. 'Ανώματος και γεμάτη χαλίκια άτραπός (Κουκούλι Ζαγορίου)². 'Ο Κ. Δ. Μέρτζιος, ό.π., σ. 192, Σιλιτούρα: Σχετίζεται με τή ρουμανική silitor-oare = άδιάλειπτος, συνεχής, ή με τὸ silitra = άλας και πέτρα νίτρου (κοινώς Γκιουβερτζεζές). 'Ο Τ. Parahadzi, ό.π., silatura <*sellatura<λατ. *sellare<(sella(;

Sindilíu (la—) = στη συντέλεια. Πρβ. Συντέλειον, όριον δύο γειτονικών χωριών³<συντέλεια.

Sinurómate (la tréile Sinurómate) = στα τρία σύνορα. Είναι τὰ σύνορα των χωριών Δοτσικό, Φιλιππαίοι, Σαμαρίνα. 'Ο πληθ.<έν. sínuru κατά τὸ έλλ. γράμμα-γράμματα<σύνορο· τρέι<λατ. tres-tria.

Skilíθre (la—) = στα σκληθρα. 'Υπάρχουν εκεί πολλά σκληθρα πὸ οί φλοῦδες τους χρησιμοποιούνται για τὸ βάψιμο μαλλιῶν. Πρβ. Σκληθρα⁴<σκληθρο.

Stamúli (la—) = στοῦ Σταμούλη<Σταμούλης, ύποκοριστικό τοῦ Στάμος.

Stána (la—) = στοῦ Στάνα.

Stifáne (la—) = στο στεφάνι. Δακτύλιος διαφορετικοῦ πετρώματος πάνω σὲ βράχο. Πρβ. Στεφάνι 'Ολύμπου, στοῦ στιφάνι τ' Βέλι' (Κωστήτσι 'Ηπ.)⁵, στοῦ Στιφάνι τ' Νάτσ' (Φορτώση 'Ηπ.)⁶· στεφάνι.

*Škúrdže (Škúrdžea); Τὸ ὕψωμα αὐτὸ έχει γύρω γύρω δξυές και πεῦκα ἐνῶ στην κορυφή ὑπάρχει ἕνα κοίλωμα. Βλ. και Wace-Thompson, ό.π., σ. 149.<

Šóputu al Bulúbasi (la Šóputlo—) = στη βρύση τοῦ Μπουλούμπαση. Πρβ. šóputli atsali Márli⁷. Στοῦ shópoutου σὲ πολλά χωριά τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης⁸, στ' Σιόπουτ' (Χώσεψη 'Ηπ.)⁹, στοῦ shópoutου (Κουκούλι Ζαγορί-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 13(1938) 170.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή 'Ηπ. Τοπ., ό.π., σ. 110.

3. Γ. Τ. Κόλια, ό.π., σ. 147.

4. Γ. Τ. Κόλια, ό.π., σ. 146.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή 'Ηπ. Τοπ., ό.π., σ. 117.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή 'Ηπ. Τοπ., ό.π., σ. 135.

7. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 374.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «'Ηπειρωτικά Χρονικά» 13(1938) 173.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή 'Ηπ. Τοπ., ό.π., σ. 139.

ου, Μελισσουργοὶ Ἴηπ.)¹. Ὁ Ν. Πατσέλης (Τοπωνυμικὸν Δελβινακίου, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 15, 1959, 366), Σιόποτο<σερβ. βουλγ. σοπότ = γῆ νεροῦ, ὁ Π. Ἀραβαντινός, ὁ.π., <εἰσοποτὸν ἢ σηποτὸν = διὰ τὸ ἄνδρον τῶν μερῶν ὅπου εὐρίσκετο, ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 192. Σιόποτος<σλ. sorot = μικρὰ πτώσις ὕδατος.

— al Dabúra (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ Νταμπούρα, βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 44, 70.

— al Dóta (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ Ντότα.

— al Džavéla (la Σόρυτλο al—) = στή βρύση τοῦ Τζαβέλα.

— al Kitiúnu (la Σόρυτλο la Kitiúnilo) = στή βρύση τοῦ Κατούνα.

(Σόρυτου) al Gavriíli (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ Γαβριήλ. Ἴσως ἦταν κάποιος καλόγερος τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ἀρμάτων-Σαμαρίνας.

— al Hadži (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ Χατζῆ.

— al Parakírgia (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ Παπακύργια.

— al Sarmanióti (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ Σαρμανιώτη Sarmanioti<Samarinioti μὲ ἀναγραμματισμό.

— al Săkiláru (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ Σακελλάρη. Λέγεται ὅτι αὐτὴ τὴ βρύση τὴν ἔχτισε κάποιος δάσκαλος Σακελλάρης. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43.

— ali Stímărie Máre (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τῆς Μεγάλης Παναγιάς. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 40.

— di Kódru (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ δρυμοῦ. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 145. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ τοπωνύμιο αὐτό: στ'ς Κόντρις = λόφος μὲ κοντριά (;) (Καλέντζι Ἴηπ.)², Κόντρες³, Κοντούρα = δασωμένη ραχούλα⁴, Κόντρα = βραχῶδης λόφος⁵, Κόντρος⁶, Κόντρες = πέτρες (;)⁷, Κόντρα Ζέζα κατὰ τὸν Σαρρῆ<ἄλβ. kodra e zezë, Κοντρεζέζα<ἄλβ. kodrëzë = λοφίσκος⁸. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., πρβ. ἄλβ. kodër<λατ.<*quodrum (quadrum «τετράγωνο»).

— di la Gréklo (la Σόρυτλο—) = στή βρύση τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα). Ἔνας γκρέκος ποῦ ἦταν ἄρρωστος πέθανε μόλις ἤπια ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς βρύ-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100, 127.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 102

3. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέτων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 146.

4. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέτων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 420.

5. Ἴω. Σαρρῆ ὁ.π., σ. 132.

6. Στεφ. Μπέττη, Τοπωνυμικὸν Γραμμένων Ἰωαννίνων, «Ἡπειρ. Ἑστία» 8(1959).

7. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Βέλτιστας, ὁ.π., σ. 211.

8. Π. Α. Φουρική, ὁ.π., σ. 115.

σης αὐτῆς. Βλ. καὶ Kängeále di la Gréklo.

— la Gudrumíta (la Σόρυτλο —).

Şurutíku (la Şurutíklo) = στὴ βρυσούλα. Πρβ. Şoputikâ<şoputu + παραγ. κατάληξη -iku, βλ. καὶ Kiníku.

— al Mitákă (la şurutíklo—) = στὴ βρυσούλα τοῦ Μιτάκα.

— di la Fíri (la Şurutíklo—); Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43, şóputu dit vale.

Şurutíră (la—) = στὴ βρύση.

Tambúri (la—) = στοῦ Ταμπούρη.

Tăbúre (la—) = στὸ ταμπούρι. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Σμίξης-Σαμαρίνας καὶ ὑπῆρχε προφανῶς ἐκεῖ τουρκικὸ ταμπούρι<ταμπούρι.

Túlia (la—) = στοῦ Τούλια. Ἦταν κάποιος τσομπάνος ποῦ εἶχε τὰ πρόβατά του στὴν περιοχὴ tu lázină βλ. λ. Πρβ. λατ. Tullius, ἀντίστοιχο τοῦ Ματθαῖος.

Tumbă (la—) = στὴν τούμπα (μνήμα). Πρβ. Ἄνω-Κάτω Τούμπα Θεσσαλονίκης, Τσούμπα-κατσίκι<tumbe<tumba = τύμβος, tzube-a = κάθε ὕψωμα², στ' Ντούμπα³.

— di Şkúrdžea (la Tumba —) = στὴν τούμπα τῆς Şkúrdžea, βλ. λ.

Túrku (la Túrkle) = στὸν Τοῦρκο. Σκοτώθηκε ἐκεῖ κάποιος Τοῦρκος πέφτοντας ἀπὸ βράχο.

Θανάσι (l' Αγιο-Θανάσι) = στὸν ἅγιο Ἄθανάσιο. Ὑπάρχουν δυὸ ἐκκλησίες τοῦ ἁγίου Ἄθανασίου. Ἡ μία στὸ Hilimóde, βλ. λ., καὶ ἡ ἄλλη στὴ Σαμαρίνα.

Ţal Vasili al Ţaknáki (la—) = στὴ Βασίλαινα τοῦ Τσακνάκη. Ὑπάρχει μνήμα γυναίκας ποῦ πέθανε καὶ θάφτηκε ἐκεῖ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς.

Ţára Aróşe (la Ţára aŗea Aróşea) = στὸ κοκκινόχωμα, Πρβ. Φουνταρόσα⁴, λα Τσάρα Róscha = στὸ κοκκινόχωμα (Δίστρατο)⁵. Ţara<λατ. terra = γῆ· aroşu<λατ. roseus.

Ţikúra (la —) = στοῦ Τσεκούρα. Ἦταν γνωστὸς ὄπλαρχηγὸς τῆς Σαμαρίνας. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., στὴ λ. Πρβ. στ' Τσικούρα (Ὁξυά)⁶.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 374.

2. Π. Α. Φουρική, ὁ.π., σ. 166.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938) 182.

4. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 244.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938) 184.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938) 184.

Uboáže (la —) ; . Βλ. καὶ Báltă di la vúzu.

Umbrelă (la —) = στὴν ὀμπρέλλα. Πρβ. Οὐμπρέλλα, ἐλάτη ὀμοιάζουσα πρὸς ὀμπρέλλαν¹ <ἰταλ. ombrella ἢ <ὀμπρέλλα.

Vaθílaku (tu —) = στὸ βαθύλακκο. Πρβ. Βαθύλακκος² <βαθύλακκος.

Vále kípnă (la Vălea —) ; Οἱ παλιοὶ Σαμαριναῖοι διηγοῦνται τὴν παρακάτω ἱστορία γιὰ τὴν κοιλάδα αὐτή. Τὴν ὥρα ποὺ κάποιος βοσκὸς ἔψηνε κρέας στὴν κοιλάδα αὐτή, ἕνας διάβολος τὸν πλησίασε καὶ ἄρχισε νὰ ψήνει βατράχια στὴν ἴδια φωτιά. Προσπαθοῦσε νὰ ἐκνευρίσει τὸ βοσκὸ καὶ νὰ τοῦ ἀποσπάσει μιὰ λέξη γιὰ νὰ τοῦ πάρει τὴ φωνή. Ἐνάμεσα στὰ ἄλλα τοῦ ἔλεγε: meá rikătă, ta nu rikătă = τὸ δικό μου (κρέας) στάζει (λίπος), τὸ δικό σου δὲ στάζει. Μετὰ ἀπὸ πολλὴ ὥρα ἐξαγριωμένος ὁ τσομπάνος καὶ χωρὶς νὰ πεῖ λέξη, σήκωσε τὴ σούβλα του καὶ χτύπησε τὸ διάβολο στὸ κεφάλι μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοῦ κόψει τὸ αὐτί. Πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., σ. 44, 75, Vale Kărne «snubnose valley». Παρόμοια τοπωνύμια: Βάλεα Μάρι, Βάλεα ντι κόρνο³, Βάλε Βλάχ, Βάλε Σιάκε = ξηρόλακκος⁴ vale <λατ. vallis, κατὰ τὸν Τ. Parahadzi, ὅ.π., kípnă (ἄρσ. kípnu) <ἄρχ. σλαβ. krunu = ὠτότμητος.

Vále ku Skíni (la Vălea —) = στὴν κοιλάδα μὲ τὰ ἀγκάθια. Πρβ. Ἄγκάθι⁵ <λατ. spinus.

Varcó al Paláska (la Varkólo —) = στὸ βαρκὸ τοῦ Παλάσκα. Τοποθεσία μὲ πάρα πολλὰς «ἀνάβρες». Πρβ. varcós, στὰ Βαρκὰ (Καλέντζι Ἡπ.)⁷, στὰ Βαρκά⁸, Βαρκός, -ά, ἔκταση μὲ βουῖρλα⁹, Λα Βαρκάτζ, Λα Βαρκόλου Νίκλου, Λα Βαρκόλου Μάρλι (Δίστρατο, Ἄρματα)¹⁰, στὰ Βαρκὰ = ὄνομα χωραφῶν ὅπου ἀναβρῦει ὑδωρ¹¹. Ὁ Πατσέλης, ὅ.π., σ. 361 γράφει: «Ὁ Meyer θεωρεῖ τὴν λέξιν ἀλβανικὴν <ἄλβ. vlace, τὸ ἴδιο δὲ τοπωνύμιον συναντᾶται ἀκόμα εἰς Ζαγόρι, Σπήλαιον, Παρνασσίδα». Ὁ Σάρρος, ὅ.π., 193, «Βάρκος: ὁ Γ. Χατζηδάκις καὶ ὁ Γ. Ἀναγνωστόπουλος τὴν παράγουν ἀπὸ τὸ ἑλλ. βα-

1. Γ. Τ. Κόλια, ὅ.π., σ. 140.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 219.

3. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὅ.π., σ. 88.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 239.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἡπ., ὅ.π., σ. 324.

6. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὅ.π., σ. 367.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 102.

8. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέντων, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 10, 143.

9. Γ. Τ. Κόλια, ὅ.π., σ. 114.

10. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 220.

11. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὅ.π., σ. 147.

ρὺς». Ὁ Ἀνδριώτης <βαρὺς + -ικός. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 190: «μὴ ἀνευρῶν τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὰς βαλκανικὰς γλώσσας, φρονῶ ὅτι ἔχει σχέσιν μᾶλλον μὲ τὴν ἰταλ. vargo = πόρος, δίοδος».

Välīze (la —) = στὴ μικρὴ κοιλάδα. Αὐτὴ ἢ κοιλάδα ποὺ διασχίζει τὸ χωριό, ἔχει διαμορφωθεῖ τώρα σὲ ὑπόνομο <vale + παραγ. κατάλ. -īze κατὰ τὸ νάνιζε βλ. λ.

Vātāmāti (la Vātāmātli) = στοὺς σκοτωμένους. Σκοτώθηκαν ἐκεῖ τρία ἄτομα ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., vātāmu <*vatinare (<vatius) ἢ <λατ. *vatimare <λατ. *vatimare <victimare <vates. Ἐτυμολογία σκοτεινὴ.

Vīglā (la —) = στὸ παρατηρητήριον. Πάρα πολὺ διαδεδομένο τοπωνύμιον. Πρβ. σ' τ'ζ Βίλλις¹, Βίγλα² κ.ἄ. Ὁ Α. Π. Φουρίκης, ὁ.π., γράφει: Βίγλα <Vigilia = νυκτερινὴ φυλακὴ >vigle ἢ viglè, vigljè >vile καὶ vila, κατσηβίλα = κακὴ βίγλα.

Vīthó (tu —) = στὸ βυθό. Ὑπάρχει ἐκεῖ másu di poátini = γρέκι γιὰ ζυγούρια <βυθός.

Vráka (la —) = στοῦ Βράκα.

Vuloágā (tu —) = στὸ ξέφωτο (;). Πρβ. Βολόγ(γ)ες, ἐκτεταμένος τόπος ἐλαφρὰ ἀνηφορικὸς μὲ πεῦκα, ὄξυές, βαλανιδιές καὶ πυκνὴ ὁμίχλη³. Ὁ Τ. Parahadzi <ἀρχ. σλαβ. vologa.

Vurtóki πληθ. (ὄν. ἐν. *vurtope ἢ *vurtopu) (tu =) ; . Πρβ. καὶ Βουρτόπια (Ἄετοράχη Ἦπ.)⁴, σ' Βουρτόπα⁵, σ' τ'ζ Βουρτόπις⁶, Βουρτόπι, Βουρτόπια = κοῖλαι καὶ χλοεραὶ τοποθεσίαι εἰς τὸ βουνόν⁷, στὰ Βουρτόπια (Κάτω Μερόπη)⁸, στὰ Βουρτόπα, Βουρτοποπούλα⁹, στοῦ Βουρτόπ' (Μελισσοῦργοι Ἦπ.)¹⁰. Ὁ Σούλης, ὁ.π., Βορτάπε (Βουρτόπ', Βουρτόπους, Βουρτόπια) κατὰ τὸν Burleanu εἶναι λέξις βλαχικῆ». Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., 184 γράφει: «Βορτάπες καὶ Βιρτόπες, εἶναι αἰ ἀρχαῖαι λέξεις vurtop, vartop = φάραγξ, χαράδρα, ἄντρον, καταφύγιον vartpa (παλαιο-σλαβικὴ) σημαίνει σπήλαιον, καὶ virtoara = ἀπορρώξ. Ὑπάρχει καὶ ἑτέρα συνώνυμος (σλ.) vrt, vrtas = κήπος».

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 105.

2. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Γραμμένων, ὁ.π., σ. 180.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 367.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100.

5. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέντων, «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια» 10, 149.

6. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέντων, «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια» 10, 423.

7. Δημ. Μ. Σάρρου, ὁ.π., σ. 193.

8. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Παγωνίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια» 2, 39.

9. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Βέλτισσας, ὁ.π., σ. 212.

10. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 119.

Zéke (la Zékea)= στοῦ Ζέκια. Κεντρικὴ βρύση τῆς Σαμαρίνας. Πρβ. Ζέκος¹.

Zikiri (la —)=στοῦ Ζικίρη. Εἶχον ἐκεῖ φυλάκιο οἱ Ἀρβανίτες. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Φούρκας-Σαμαρίνας.

Zmichómate πληθ. (ὄν. ἐν. zmíchuma) (tu —)= στὰ σμιξίματα. Συναντιοῦνται ἐκεῖ τρία ρεύματα: α) ἀπὸ τὸ Murmínde (βλ. λ.), β) ἀπὸ τὸ Skur-deáí (βλ. λ.) καὶ γ) ἀπὸ τὴ Girikínä (βλ. λ.). Πρβ. καὶ τὸ διπλανὸ χωριὸ Σμίξη, καθὼς καὶ σ' Σμίξ², Ζμίξ (ή)= τὸ σημεῖο συμβολῆς δύο ποταμῶν³, σ' τ' Σμίξη (Κωστήτσι Ἠπ.)⁴, στ' Σμίξ⁵.

ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΝΤΙΝΑΣ

1. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπ. Κουρέντων, «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 147.

2. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπ. Κουρέντων, «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 424.

3. Γ. Τ. Κ ό λ ι α, δ.π., σ. 123.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ύ λ ο υ, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., δ.π., σ. 117.

5. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ύ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938)

SUMMARY

K o n s t a n t i n o s D. D i n a s, The place names of Samarina (Grevena).

This article concerns a collection of place names from a mountainous arumanian-speaking village of Grevena called Samarina. First a brief historical introduction is given, then a general commentary on these place names and finally some deductions. The commentary is about the prepositions that precede the place names, their structure, the origin of the words used to make them and the morphological changes of greek and latin words contributing to their creation. The article ends by the citation of the place names collected by the author's personal contact to the villagers.